

Dr. Kovács László

Eötvös Loránd emlékhelyek

Fehérmárvány Eötvös-szobor (MFGI)
Strobl Alajos alkotása (1897)

A FIZIKAI SZEMLE FIZIKUS ÚTIKÖNYVEINEK
<http://fizikaiszemle.hu/old/utikonv/utikonv.html>
KIBŐVÍTETT, AKTUALIZÁLT KIVONATA

A 3. kötet 2000. decemberi megjelenése óta több új emlékhely keletkezett és nagyon sok változás történt. Nem tudtuk mindet személyes megtekintéssel ellenőrizni, úgy, mint évtizedekkel ezelőtt. Az esetleges, ma már téves, néhány régi adatért elnézést kérünk. Ugyancsak nem írunk az Eötvös100 emlékév összes eseményéről.

Tájékozódni a <https://eotvos100.hu> helyen lehet.

Az utcaneveknél csak azokat tüntettük fel, ahol kiírták a Loránd keresztnévet is. Több városban van Eötvös út (pl. Ercsi) itt az elnevezés mindkét Eötvösre vonatkozik — ugyanúgy, mint a Bay tér Gyulaváriban tudatosan Zoltánra és Édesapjára, a lelkeszre — ezeket, csak az utcanév miatt, nem jelöltük.

A Fizikai Szemle hivatkozott helyeire FSZ ... jelöléssel utalunk.

Köszönetnyilvánítás.

Levelező társaimnak hálásan köszönöm értékes segítségüket.

Nagy köszönet illeti a tanulmány műszaki szerkesztőit, akik kitartó, alkotó munkájukkal 21. századivá tették ezt az útikalauzt.: Márkus Zsolt Lászlót, a SZTAKI elearning osztályának vezetőjét és fejlesztő mérnök munkatársait, Weisz Zsoltot és Veres Miklóst.

Tartalomjegyzék

1	MAGYARORSZÁGI EMLÉKHELYEK.....	8
1.1	BUDAPEST – I. kerület.....	8
1.1.1	<i>Budavári Palota.....</i>	8
1.2	BUDAPEST – V. kerület.....	9
1.2.1	<i>Egyetem tér 1. ....</i>	9
1.2.2	<i>Piarista u.....</i>	11
1.2.3	<i>Széchenyi tér 9.....</i>	12
1.3	BUDAPEST – VIII. kerület.....	14
1.3.1	<i>Fiumei út, Kerepesi temető .....</i>	14
1.3.2	<i>Puskin utca 5. ....</i>	15
1.3.3	<i>Múzeum körút 6-8. Trefort kert.....</i>	17
1.3.4	<i>Múzeum körút 12.....</i>	18
1.3.5	<i>Könyves Kálmán krt. 40. ....</i>	18
1.4	BUDAPEST – IX. kerület.....	19
1.4.1	<i>Bakáts tér 10. ....</i>	19
1.4.2	<i>Ráday u. 18. fsz.3.....</i>	19
1.5	BUDAPEST – XI. kerület.....	20
1.5.1	<i>Pázmány Péter sétány.....</i>	20
1.5.2	<i>Pázmány Péter sétány 1/A.....</i>	20
1.5.3	<i>Ménesi út 11-13. ....</i>	23
1.5.4	<i>Kaposvár utca 13-15.....</i>	23
1.6	BUDAPEST – XII. kerület.....	24
1.6.1	<i>Karthausi u. 14. ....</i>	24
1.6.2	<i>Konkoly Thege Miklós út 29-33.....</i>	24
1.6.3	<i>Süss Nándor sétány (MOM Park fala).....</i>	25
1.7	BUDAPEST – XIV. kerület.....	26
1.7.1	<i>Columbus utca 17-23.....</i>	26
1.8	BUDAPEST – XVII. kerület.....	27
1.8.1	<i>Báró Eötvös Loránt utca.....</i>	27
1.9	BUDAPEST – XVIII. kerület.....	28
1.9.1	<i>Eötvös Loránd park.....</i>	28
1.10	BUDAPEST – XX. kerület.....	29
1.10.1	<i>BGSZC Eötvös Loránd Szakgimnáziuma és Szakközépiskola.....</i>	29

1.11 Aggtelek (Borsod-Abaúj-Zemplén megye)	29
1.11.1 Eötvös Loránd-cseppkőbarlang	29
1.12 Ajka (Veszprém megye)	29
1.12.1 Eötvös u. 9.	29
1.12.2 Mikes Kelemen u. 2.	29
1.13 Balatonfüred (Veszprém megye)	31
1.13.1 Gyógytér	31
1.13.2 Noszlopy Gáspár u. 2.	31
1.14 Borsodnádásd (Borsod-Abaúj-Zemplén megye)	33
1.14.1 Eötvös Loránd utca	33
1.15 Bóly (Baranya megye)	33
1.15.1 Eötvös Loránd utca	33
1.16 Budaörs (Pest megye)	33
1.16.1 Eötvös Loránd utca	33
1.17 Cece (Fejér megye)	33
1.17.1 Eötvös Loránd utca	33
1.18 Celldömölk (Vas megye)	34
1.18.1 Sághegyi turistaház	34
1.18.2 Bányászati [Sághegyi] Múzeum	35
1.18.3 Kemenes Vulkanpark	38
1.18.4 Széchenyi u. 15.	39
1.18.5 Szombathelyi Szakképzési Centrum Eötvös Loránd Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	40
1.18.6 Eötvös Loránd utca	41
1.19 Csabacsüd (Békés megye)	41
1.19.1 Községháza	41
1.20 Derecske (Hajdú-Bihar megye)	43
1.20.1 Eötvös utca	43
1.21 Eger (Heves megye)	43
1.21.1 Eötvös Loránd utca	43
1.22 Ercsi (Fejér megye)	43
1.22.1 Eötvös utca	43
1.23 Fót (Pest megye)	43
1.23.1 Eötvös Loránd utca	43
1.24 Gyula (Békés megye)	44

1.24.1	<i>Kossuth Lajos u. 11.</i>	44
1.24.2	<i>Eötvös Loránd utca</i>	44
1.25	Halásztelek (Pest megye)	44
1.25.1	<i>Eötvös Loránd utca</i>	44
1.26	Kaposvár (Somogy megye)	44
1.26.1	<i>Pázmány Péter u. 17.</i>	44
1.27	Karcag (Jász-Nagykun-Szolnok megye)	45
1.27.1	<i>Eötvös Loránd utca</i>	45
1.28	Komárom (Komárom-Esztergom megye)	45
1.28.1	<i>Eötvös Loránd utca</i>	45
1.29	Komló (Baranya)	45
1.29.1	<i>Eötvös Loránd utca</i>	45
1.30	Lajosmizse (Bács-Kiskun megye)	45
1.30.1	<i>Eötvös Loránd utca</i>	45
1.31	Lakitelek (Bács-Kiskun megye)	45
1.31.1	<i>Lakiteleki Eötvös Loránd Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola</i>	45
1.32	Miskolc (Borsod-Abaúj-Zemplén megye)	46
1.32.1	<i>Eötvös Loránd utca</i>	46
1.33	Mosonmagyaróvár (Győr-Moson-Sopron megye)	46
1.33.1	<i>Eötvös Loránd utca</i>	46
1.34	Nagykovácsi (Pest megye)	46
1.34.1	<i>Eötvös Loránd utca</i>	46
1.35	Oroszlány (Komárom-Esztergom megye)	46
1.35.1	<i>Asztalos János utca 2.</i>	46
1.36	Ózd (Borsod-Abaúj-Zemplén megye)	47
1.36.1	<i>Eötvös Loránd utca</i>	47
1.37	Pilisszentkereszt (Pest megye)	47
1.37.1	<i>Báró Eötvös Loránd-Menedékház</i>	47
1.37.2	<i>Klastrom-forrás (Klastrom-kút)</i>	49
1.37.3	<i>Eötvös Loránd utca</i>	49
1.38	Pomáz (Pest megye)	49
1.38.1	<i>Eötvös Loránd utca</i>	49
1.39	Salgótarján (Nógrád megye)	49
1.39.1	<i>Eötvös Loránd utca</i>	49
1.40	Sárospatak (Borsod-Abaúj-Zemplén megye)	49

1.40.1	<i>Eötvös Loránd u.</i>	49
1.41	Szarvas (Békés megye)	50
1.41.1	<i>Szabadság u.2.</i>	50
1.41.2	<i>Eötvös Loránd utca</i>	52
1.42	Százhalombatta (Pest megye)	52
1.42.1	<i>Eötvös Loránd út</i>	52
1.43	Szeged (Csongrád megye)	52
1.43.1	<i>Dóm tér</i>	52
1.44	Szombathely (Vas megye)	53
1.44.1	<i>Széchenyi út 2.</i>	53
1.44.2	<i>Károlyi Gáspár tér 4.</i>	54
1.44.3	<i>Eötvös Loránd utca</i>	58
1.45	Tapolca (Veszprém megye).....	58
1.45.1	<i>Eötvös Loránd utca</i>	58
1.46	Tököl (Pest megye).....	59
1.46.1	<i>Eötvös Loránd utca</i>	59
1.47	Vasvár (Vas megye).....	59
1.47.1	<i>Eötvös Loránd utca</i>	59
2	Amerikai Egyesült Államok/USA.....	60
2.1	Washington, D. C.....	60
2.1.1	<i>14th Street and Constitution Avenue, N. W.</i>	60
2.2	New Jersey állam: Princeton	61
2.2.1	<i>Nassau Street – Washington Rd Fine Hall,</i>	61
3	AUSZTRIA.....	62
3.1	Bécs/Wien	62
3.1.1	<i>1. Dr. Karl Lueger-Ring 1.</i>	62
4	EGYESÜLT KIRÁLYSÁG.....	63
4.1	London.....	63
4.1.1	<i>Exhibition Rd, South Kensington</i>	63
5	GÖRÖGORSZÁG	64
5.1	Athen.....	64
6	NÉMETORSZÁG	65
6.1	Heidelberg	65
6.1.1	<i>Hauptstrasse 47-51.</i>	65
6.2	München.....	67

6.2.1	<i>Museuminsel I</i>	67
7	MEXICO	69
7.1	Mexico City	69
7.1.1	<i>Mexicoi Műegyetem, Filológiai Könyvtár</i>	69
8	Olaszország	70
8.1	Eötvös-csúcs / Cima Eötvös	70
8.2	Eötvös útvonal / Via Eötvös	70
8.3	Eötvös-tornyok.....	71
9	Románia	72
9.1	Arad	72
9.1.1	<i>Str. I. Caliva nr. 22</i>	72
9.2	Krecsunesd	72
9.2.1	<i>Eötvös Loránd barlang</i>	72
10	Szlovákia	73
10.1	Eötvös út	73
11	KOZMIKUS TÉRSÉG	76
11.1	A Föld Holdja.....	76
11.2	Naprendszer	76

1 MAGYARORSZÁGI EMLÉKHELYEK

1.1 BUDAPEST – I. kerület

1.1.1 Budavári Palota

Város: Budapest

Irsz.: 1014

Cím: Szent György tér 2

GPS koordináták: 47.496256, 19.039781 ([térképen](#))

A *Magyar Nemzeti Galéria* szobor-osztálya egy 48 cm magas gipsz *Eötvös Loránd* szobrot őriz, Stróbl Alajos művét 1890-ből, feltehetően a művész által készített eredeti változatot. Úgy tudjuk, hogy a végleges fehérmárvány mellszobor 1897-ben készült el. Ez letéti tárgyként az Eötvös Loránd Geofizikai Intézetbe került, ma is ott van. Gipsz másolat van az Eötvös Loránd Fizikai Társulat tulajdonában és az Eötvös József Kollégiumban. A mellszoborról új bronzöntetet őriz a Magyar Tudományos Akadémia.

Őriznek egy olyan *festményt* is a Galériában, amely a gyermek *Eötvös Lorándról* készült 1858-ban. Kelety Gusztáv alkotása, 95x79 cm, olajfestmény, vásznon.

[forrás](#)

A *grafikai osztály* fizikusokat, természettudósokat ábrázoló, az 1960-as években készült rézkarcokat tárol; ezeket kiállításra bármikor szívesen kölcsönzi is. Ezek között található: Novák Lajos: *Eötvös Loránd* Ltsz.: G.92.10.

1.2 BUDAPEST – V. kerület

1.2.1 Egyetem tér 1.

Város: Budapest

Irsz.: 1053

Cím: Egyetem tér 1-3

GPS koordináták: 47.490599, 19.058604 ([térképen](#))

Az ELTE központi épülete. A Jogtudományi Kar épületének jobb oldalán lévő utca *Eötvös Loránd* utca volt, jelenleg Papnövelde utca.

Az épület árkádsora alatt, a bal oldalon 2016. szeptember 9-én avatták fel *Eötvös Loránd* első, eddig egyetlen egész alakos bronzszobrát, *Buda István* alkotását. ([link](#))

A Jogtudományi Kar földszinti előterének magasztott bal oldali részén nagyméretű *Eötvös Loránd* márványszobor áll:

„EÖTVÖS LORÁND 1848–1919 A TERMÉSZET TÖRVÉNYEINEK BÚVÁRA ÉS VILÁGHÍRŰ TUDÓSA, A NAGY NEVELŐ EGYETEMÜNK NÉVADÓJA.”

Az I. emeleti aula bal oldali végében az ajtó feletti falmélyedésekben két mellszobor is volt; a jobb oldali *Eötvös Loránd*.

Mellette a falon egy *Eötvös Loránd*-ot ábrázoló festményt is láthattunk, amelyet Medveczky Miklós festett.

Jelenleg az Aulában elől a falon egy hatalmas festmény van bekeretezve. (Ismereteink szerint ez az MTA-ban található *Balló Ede* által 1925-ben festett portré másolata, az eredeti az akkori „Kir. magyar József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem” rektori fogadótermében volt.) A festmény jobb alsó sarkában halványan látszik a szignó. Kalandos sorsuk van a képzőművészeti alkotásoknak! Úgy tudjuk, hogy az aulában eredetileg az 1903-ban készült, *Kovács József*-festmény volt *Eötvös Loránd*ról, azonban ezt az 1980-as években ellopták.

Eötvös mellszobor most a rektori szoba előterében van, egészen az ajtó közelében.

Az ELTE 1960-ban az alapítás 325. évfordulójának tiszteletére kiadott egy egyoldalas *Eötvös Loránd* emléklakettet; ez vert bronz, 40x55 mm.

SCIENTIARUM UNIVERSITAS BUDAPESTINENSIS DE ROLANDO EÖTVÖS NOMINATA 1635–1960.
(Iván István)

Az alapítás 350. évfordulójára bronz emlékérmét verettek. A 43 mm-es érem előlapján guggoló, körzővel rajzoló férfi: *Archimédesz* látható. *Noli tangere circulos meos!*” Hátlapján az egyetem címere. Felirat: UNIVERSITAS SCIENTIARUM BUDAPESTINENSIS DE ROLANDO EÖTVÖS NOMINATA 1635–1985. (Fizikai Szemle 1987/4 címlap) Mindkét alkotásból őriz példányt raktárában a Pedagógiai Múzeum is a 84.1.148., illetve a 85.18.1. leltári szám alatt.

1.2.2 Piarista u.

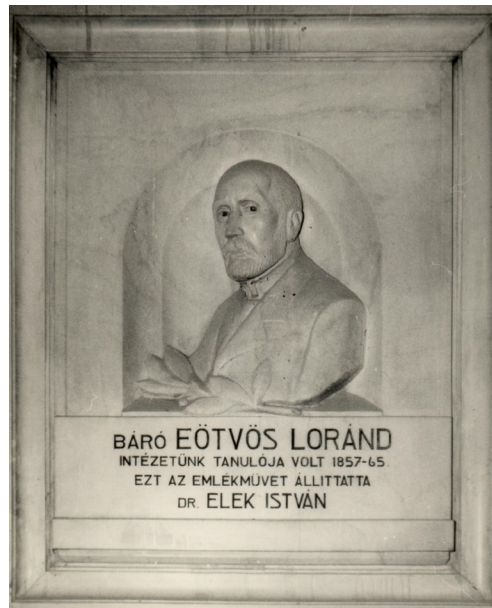
Város: Budapest

Irsz.: 1052

Cím: Piarista u.1.

GPS koordináták: 47.493150, 19.052794 ([térképen](#))

A Piarista Gimnázium mai, az Erzsébet-híd melletti épületében, ahol évtizedekig az ELTE Bölcsészettudományi Kara működött, *Dr. Elek István* (1883-1958) orvos, műpártoló állíttatott emléktáblát.

A *Rumi Rajki István* (1881 - 1941) által megformált Eötvös dombormű alatt az alábbi szöveg áll:

„BÁRÓ EÖTVÖS LORÁND INTÉZETÜNK TANULÓJA VOLT 1857-65. EZT AZ EMLÉKMŰVET ÁLLÍTTATTA DR. ELEK ISTVÁN.”

Eötvös az I. osztályt (1857–1858), a II–III. osztályok első féléveit (1858–1860), a IV. osztály második (1861) és az V. osztály első félévét (1861–1862), végül a VIII. osztályt (1864–1865) végezte a piarista gimnáziumban, nyilvánosan, a többit magánúton. Ld. a budapesti piarista gimnázium anyakönyveit (Piarista Rend Magyar Tartománya Központi Levéltára, Budapesti gimnázium levéltára, Anyakönyvek).

A piarista gimnázium 1717-ben épült a mai Régiposta utca, Kis utca és a Duna-part között. Ebbe a később megnagyobbított épületbe járt Eötvös Loránd. Az emléktáblát tartalmazó épület, a „piarista palota” 1917-ben készült el.

1.2.3 Széchenyi tér 9.

Város: Budapest

Irsz.: 1051

Cím: Széchenyi tér 9.

GPS koordináták: 47.501057, 19.046505 ([térképen](#))

A Magyar Tudományos Akadémia Székháza. A harmadik emeleten állandó képzőművészeti kiállítás volt. „Az MTA Művészeti Gyűjtemény (sajnos) csak havonta egyszer fogad látogatókat - jelenleg ráadásul most csak a nyári szünet után, szeptemberben” [2019], – tájékoztatott az MTA munkatársa. A jelenleg az első emeleten látható gyűjtemény

nyitvatartásáról az MTA Művészeti Gyűjtemény facebook oldalának like-olásával lehet értesülni. ([link](#))

Stróbl Alajos Eötvös Loránd mellszobrának a Művészeti Gyűjteményben van egy új bronz másolata, amely az eredeti egyik változata után készült. Eötvös József, illetve Loránd tárgyait, az őket ábrázoló műveket külön is meg tudják mutatni a nyitva-tartás idején, de mivel ezek az Elnök Úr dolgozószobájában vannak, a megtekintés külön egyeztetést igényel.

Az első emeleti Tudós Kávézó hatalmas, csodálatos üvegvitrinjében 2019. január 14-én tartott Eötvös 100 tudományos ülésszak keretében megnyitott kamara-kiállításon a székház nyitvatartási ideje alatt megtekinthetők Eötvös életével kapcsolatos eredeti dokumentumok. A tabló előre tervezetten az Emlékév alatt (2019 év végéig) lesz nyitva.

Eötvös egyetemi tanárként fontosnak érezte, hogy átadja tudását. Azt vallotta, hogy a tudományt csak az tudja átadni, aki maga is tudós, ezért tudós tanárok képzésére megalapította az Eötvös Kollégiumot, amelynek a korabeli fotója megtekinthető a kiállítás anyagai között. Kiemelkedő érdekesség Einstein szavai a tárló üvegajtáján, s belül az eredeti Einstein-levél, valamint, hogy az MTA Kézirattárban lévő egyik dokumentum, azaz a torziós ingához kapcsolódó 3 dokumentum egyike, 2015-ben rákerült az UNESCO Világemlékezet listájára is, egy másikat, a kereskedelmi prospektust az MTA KIK Kézirattára őrzi. Ezen kívül oklevél látható Eötvösnek a főrendiház tagjává választásáról Ferenc József aláírásával, továbbá a Matematikai és Fizikai Társulat alapítójaként, annak első közgyűlésén elhangzott beszéde, a Budapesti Egyetem nyilvános rendes tanárává való kinevezése, Lónyai Menyhértnek, az MTA elnökének 1873-as értesítése arról, hogy Eötvöst az Akadémia levelező tagjává választotta, akadémiai levelező tagsági oklevele 1880-ból, valamint az MTA elnökeként első akadémiai beszédének kézírata 1889-ből. Eötvös teljes életet élt. Szeretett sportolni is. Sportolói érényeit a Magyar Turista Egyesület védnöki oklevele és más dokumentum is reprezentálja.

Az első emeleti Díszteremben rendezték az *Eötvös Loránd-emléknapot* Eötvös halálának 100. évfordulóján, 2019 április 8-án.

Az előadások mellett *bélyeg kiállítás, bélyeg és emlékérem-kibocsátás* tette emlékezetessé a rendezvényt.

Az első emeleten kiállítottak egy eredeti *Eötvös-ingát*. Élőben kapcsoltak az Európai Földtudományi Unió, az EGU éves konferenciájának Eötvös 100 kiállítására Bécsbe, (Bruno-Kreisky-Platz 1., Austria Center Wien), amelyet az MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpontjának soproni Geodéziai és Geofizikai Intézete rendezett. A kiállítás fénypontja a soproni intézetből a helyszínre szállított *eredeti Eötvös-féle kettős inga* volt. *Czanik Csenge és Barta Veronika* voltak a kiállítók.

1.3 BUDAPEST – VIII. kerület

1.3.1 Fiumei út, Kerepesi temető

Város: Budapest

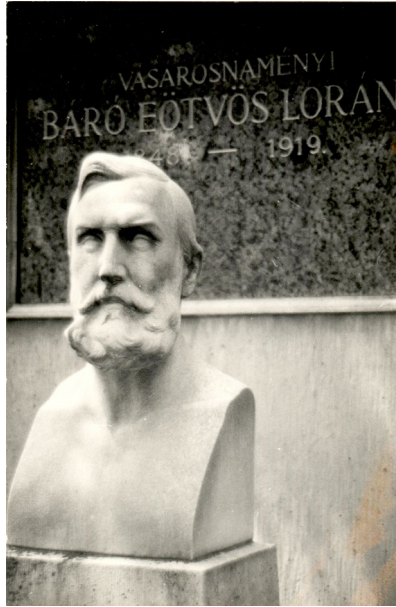
Irsz.: 1086

Cím: Fiumei út 16-18.

GPS koordináták: 47.496043, 19.084736 ([térképen](#))

A Fiumei úti I. kapu, főbejáratnál vásárolhatunk egy temetőtérképet, és annak alapján viszonylag hamar megtalálhatjuk a keresett nevezetes személy sírját. A térképen a több száz felsorolt név mellett születési és halálozási év, foglalkozás, a sír helye és a művészi síremlékek-nél még az alkotó neve is olvasható. A főkaputól induló főúton hamar elérünk egy félkörki-képzésű helyhez, a Magyar jakobinusok sírboltjához, ehhez balról csatlakozik a 10/1 parcella.

„Eötvös Loránd 1848–1919, fizikus, egy. tan. MTA, 10/1-1-9, Stróbl A.” tájékoztató az útmutató, ami azt jelenti, hogy a 10/1-es parcella 1. sor 9. sír Eötvösé. Eötvös sírján vörösmárvány-táblás hátfal előtt külön posztamentesen áll a Stróbl Alajos (1856-1926) portréja alapján Kallós Ede (1866-1950) által 1932-ben készített márvány mellszobor.

A vörösmárványon a felírás:

„VÁSÁROSNAMÉNYI BÁRÓ EÖTVÖS LORÁND 1848–1919”

1.3.2 Puskin utca 5.

Város: Budapest

Irsz.: 1088

Cím: Puskin utca 5.

GPS koordináták: 47.494188, 19.062854 ([térképen](#))

Eötvös Loránd Tudományegyetem egykori Fizikai Épülete, ma a Bölcsészettudományi Karé. Nem neveztek el sok egyetemet fizikusról. Az *Eötvös Loránd* által tervezett és építtetett D épület érdekes beosztású. Lépcsőházában *Eötvös Loránd* domborműves portréját magába foglaló fehérmárvány-táblán a következő szöveg áll:

„EBBEN AZ ÉPÜLETBEN KUTATOTT ÉS TANÍTOTT 1866-TÓL 1919-IG VÁSÁROSNAMÉNYI BÁRÓ EÖTVÖS LORÁND A FIZIKA KLASSZIKUS MESTERE. NEVÉT AZ EÖTVÖS TÖRVÉNNYEL, A GRAVITÁCIÓS TORZIÓS INGÁVAL, AZ EÖTVÖS EFFEKTUSSAL ÖRÖKÍTETTE MEG. TUDÓS PROFESSZORÁNAK A PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNY EGYETEM ÚTTÖRŐ ALAPÍTÓJÁNAK A BÁRÓ EÖTVÖS LORÁND GEOFIZIKAI INTÉZET 1934-BEN.”

A domborművet *Kopits János* (1872-1944) készítette, az emléktábla felállítását *Pekár Dezső* kezdeményezte.

Eötvös ott lakott az első emeleten jobbra, ahol az Elméleti Fizika Tanszék volt. (FSz 1971/2 szám és a 21. 312–314 p.). Ha az első emeleten balra visszafordulva felmegyünk a lépcsőn, akkor az *Eötvös*-féle előadóterembe jutunk, oda, ahol *Eötvös* előadásait tartotta. Itt, ahol az *Eötvös* Társulat megalakult, volt az *Eötvös* Társulat centenáriumi ülése, és 50 évvel azelőtt is itt ünnepeltek a társulati tagok, és itt búcsúztak az épülettől a fizikusok 1998. október 14-én. Az első emeletről lefelé vezető lépcső fordulójában fehér márványtáblát fogott közre két díszlámpa:

„HEVESY GYÖRGY 1885–1966 1913-BAN LETT A BUDAPESTI TUDOMÁNYEGYETEM MAGÁNTANÁRA. A III. KÉMIAI INTÉZETBEN VÉGEZTE RADIOAKTIVITÁSI KUTATÁSAIT, MAJD EÖTVÖS LORÁND MEGHÍVÁSÁRA A II. FIZIKAI TANSZÉKET VEZETTE 1919-BEN. A RADIOAKTÍV NYOMJELZÉS MÓDSZERÉNEK FELFEDEZÉSÉÉRT 1943-BAN KAPOTT KÉMIAI NOBEL-DÍJAT.”

A táblát 1985-ben avatták (FSz 1986/1 címlap) A táblát a fizikusok leszerelték, utoljára, vagy tíz éve, az ELTE lágymányosi kampuszán, a Természettudományi Kar fizikai épületében az elméleti fizikai tanszékvezetői szobában láttam.

A Puskin utcai külső falon, a párkány fölött magasan, a vörös téglák 1959 óta közrefogják *Kákonyi István* bronz domborműves *Eötvös* márványtábláját (92x128 cm):

„E HÁZBAN ÉLT ÉS VÉGEZTE ALAPVETŐ KUTATÁSAIT EÖTVÖS LORÁND A LEGNAGYOBB MAGYAR FIZIKUS 1848–1919 ÁLLITTATTA A NEVÉT VISELŐ TUDOMÁNYEGYETEM 1959-BEN.”

Az „Eötvös 100” emlékév részeként, az ELTEfeszt keretében 2018. október 12-én délután Borhy László rektor, Rüdiger Voss, az Európai Fizikai Társulat elnöke és Sólyom Jenő, az Eötvös Loránd Fizikai Társulat elnöke felavatta azt a D épület fala előtt fémlábakon álló emléktáblát, amely azt hirdeti, hogy az Európai Fizikai Társulat fizikatörténeti emlékhellyé nyilvánítja a Trefort-kertben álló egykori Fizikai Intézetet, Eötvös Loránd világhírű kísérleteinek helyszínét.

1.3.3 Múzeum körút 6-8. Trefort kert

Város: Budapest

Irsz.: 1088

Cím: Múzeum körút 6-8.

GPS koordináták: 47.493327, 19.062204 ([térképen](#))

Eötvös Loránd bronz mellszobra (Csejdy László, 1990) a zöld fűből magasodó, egyszerű téglatest-alakú posztamensen áll. (FSz 1990/7. címlap). A szobor alján hátul a művész kézjegye.

1.3.4 Múzeum körút 12.

Város: Budapest

Irsz.: 1088

Cím: Múzeum körút 12.

GPS koordináták: 47.492062, 19.061547 ([térképen](#))

Magyar Nemzeti Múzeum. A Történeti Képcsarnok gyűjteményben van *Eötvös Lorándról* metszet, a Legújabbkori Történeti Múzeum fotógyűjteményében fotó. Ha az ABC-sorrendbe rakott arcképeket végignézzük, akkor mindkét helyen sok ismerős névre bukkanhatunk. Itt őrzik az egyik legelső hazai röntgenfelvételt *Eötvös Loránd* kezéről (FSz. 1992/4 140).

1.3.5 Könyves Kálmán krt. 40.

Város: Budapest

Irsz.: 1087

Cím: Könyves Kálmán krt. 40.

GPS koordináták: 47.477918, 19.100023 ([térképen](#))

Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum jelenlegi épülete, az úgynevezett Tündérpalota. Az ismertetőjéből megtudhatjuk, hogy „*Eötvös Loránd* egyetemi oktatói eszközei (kettősmérleg, könyökíngá, elektrométer)” találhatóak itt. Mint már említettük az ELTE évfordulós *Eötvös-plakettjéből* és *Eötvös-érméből* is őriznek példányt.

Megtalálható még a Múzeumban *Eötvös fél másodperces ejtőingájának* egy fából készült, gyenge minőségű másolata, amely az akkori budapesti Markó utcai Bolyai Szakközépiskolából került ide.

Az eredeti, mint arról írunk, a Műszaki Múzeumban van.

1.4 BUDAPEST – IX. kerület

1.4.1 Bakáts tér 10.

Város: Budapest

Irsz.: 1092

Cím: Bakáts tér 10.

GPS koordináták: 47.483761, 19.068131 ([térképen](#))

Eötvös Lorándról nevezték el 1936-ban az első hazai sugárterápiás intézetet a Bakáts téren: „Székesfővárosi közkórházak báró *Eötvös Loránd* rádium és röntgen intézete”. Ezt a tényt hirdeti az *Eötvös* portréval ellátott márványtábla, amelynek szövege ez volt:

„BÁRÓ EÖTVÖS LORÁND 1848 1919 A FIZIKAI GYÓGYÍTÁS HÁZA A NAGY MAGYAR FIZIKUS EMLÉKÉRE.”

1944-ben az épületet bombatalálat érte, a márványtábla elpusztult. Az Eötvös-plakettet a kórház igazgatója Bozóky Lászlónak adta, azt Bozóky Lászlóné őrizte, mai helyét nem ismerjük.

1.4.2 Ráday u. 18. fsz.3.

Város: Budapest

Irsz.: 1092

Cím: Ráday u. 18.

GPS koordináták: 47.487149, 19.063739 ([térképen](#))

Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat irodái jelenleg itt vannak. Itt őrzik a társulatot alapító Eötvös Loránd gipsz szobrát, Stróbl Alajos alkotásának másolatát, valamint a társulat tudományos, oktatási és közéleti érmeit, plakettjeit.

1.5 BUDAPEST – XI. kerület

1.5.1 Pázmány Péter sétány

Város: Budapest

Irsz.: 1117

Cím: Pázmány Péter sétány

GPS koordináták: 47.474455, 19.061920 ([térképen](#))

A Petőfi-híd budai hídfőjétől délre emelkedik az ELTE természettudományi kara. A kémiai épület előcsarnokában van a kémikusok panteonja.

Az ELTE TTK Könyvtárában volt egy egész alakos Eötvös-festmény, amely most a fizikai és kémiai könyvtár raktárban pihen. (Katz Sándor felvétele)

1.5.2 Pázmány Péter sétány 1/A

Város: Budapest

Irsz.: 1117

Cím: Pázmány Péter sétány

GPS koordináták: 47.474455, 19.061920 ([térképen](#))

Az ELTE Északi tömb földszintjén közepén helyezték el a Trefort-kerti Csejdy-féle Eötvös Loránd fejszobor egy példányát.

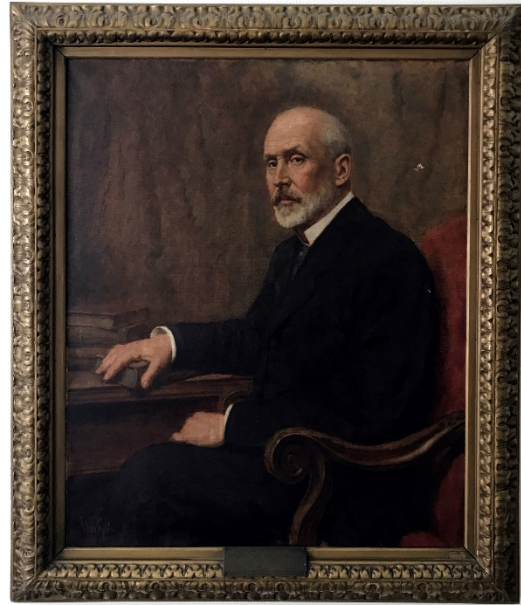

A szobortól balra van a Gömb-aula. Benne a falak mellett az alacsony párkány alá beszorítva márványpadok közt alakították ki a természettudományi kar panteonját. A bronzszobrokat 1999. december 21-én avatták fel.

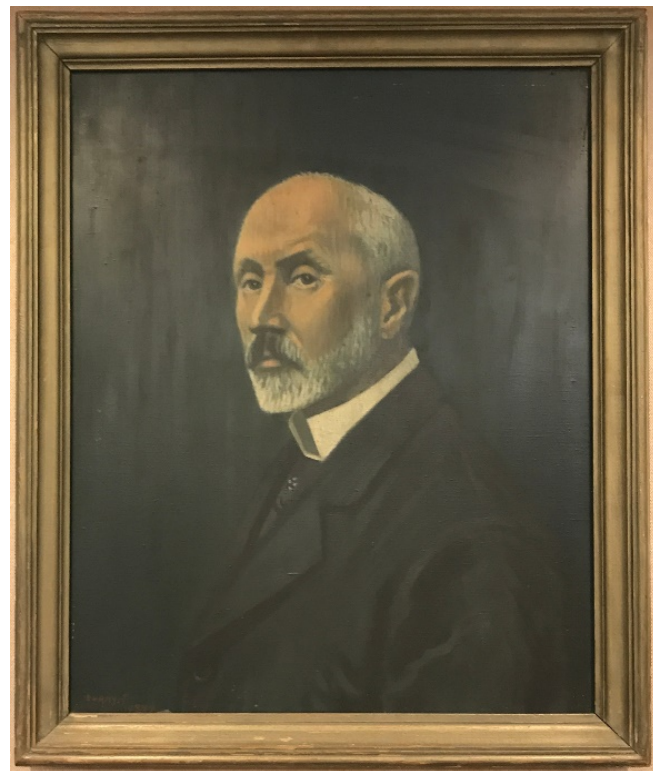
Az Eötvös-szobortól jobbra van az úgynevezett Harmónia-terem, ennek a szobor melletti, nyugati falán helyezték el Rátkay Endre: Annales I, II, III című freskóját, amelyet még 1983-ban a Rákóczi út 5. szám alatti természettudományi kari tanácsteremben avattak fel. (A freskó rajzos terve a FSZ 1990/2 címlapon, Eötvös egész alakos rajza a földszinti dékánhelyettesi irodájában volt látható.) A megmintázott tudósok: Démokritosz, Arisztotelész, Pithagorász, Ptolemaiosz, G. Brunó, Kopernikusz, Tycho de Brache, Kepler, Galilei, Pázmány Péter, Newton, Bolyai János, Bolyai Farkas, Eötvös Loránd, Kitaibel Pál, Jedlik Ányos, Hell Miksa, Einstein, ismét Eötvös Loránd, majd Planck, Laue, Watson, M. Curie, Schrödinger, Heisenberg és Bohr zárja a sort.

A földszinten a Fizikai Intézet Könyvtárában kiállították Eötvös Loránd elismerő okleveleit, ezek a természettudományi kar költözésekor kerültek elő. Az első emeleten az Elméleti Fizikai Tanszék 1.121 jelű szobájában helyezték el *Éder Gyula* 1941-ben készült *Eötvös-festményét*, amely *Székely Aladár* 1913-ban készült fényképfelvétele nyomán készült. A keret alján rézlapra ezt vészték: „*A Kis Akadémia ajándéka*”.

A dékáni tanácsteremben is van *Eötvös-festmény* (*Duray Tibor*), csak mellkép, de ennek beállítása is azonos a Székely-fotóval.

1.5.3 Ménesi út 11-13.

Város: Budapest

Irsz.: 1118

Cím: Ménesi út 11-13.

GPS koordináták: 47.479833, 19.046700 ([térképen](#))

Az Eötvös József Kollégiumot miniszterként *Eötvös Loránd* alapította. A lépcsőházban márvány mellszobor őrzi az alapító emlékét, és márványtábla a háborúban elesettek neveit.

1.5.4 Kaposvár utca 13-15.

Város: Budapest

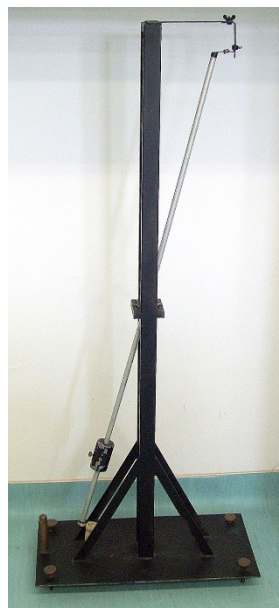
Irsz.: 1117

Cím: Kaposvár utca 13-15.

GPS koordináták: 47.468201, 19.051524 ([térképen](#))

Országos Műszaki Múzeum. Sajnos állandó kiállítótermük sincs, így az *Eötvös*-ingák, *Jedlik*-eszközök csak alkalmanként láthatóak egy-egy kiállításon, 1992-ben például a Budavári Palotában, 2000-ben az MTA Duna-parti székházában és az Elektrotechnikai Múzeumban. Ők őrzik azokat az aranyérmeket, amelyeket az 1900-as párizsi világkiállításon kapott *Eötvös Loránd* és a műszerész *Süss Nándor* az *Eötvös*-ingáért.

Eötvös félmásodperces kosaras ejtőingája az 1970-es évek óta a Műszaki Múzeum raktárában, a *Tudománytárban* van, leltári száma 75.254.1. Készült róla egy fém-másolat a Berzsenyi Dániel Főiskola Fizika Tanszékén Szombathelyen 1992-ben, *Somogyi Péter* szakdolgozati munkája.

1.6 BUDAPEST – XII. kerület

1.6.1 Karthausi u. 14.

Város: Budapest

Irsz.: 1121

Cím: Karthausi u. 14.

GPS koordináták: 47.495880, 18.983564 ([térképen](#))

Eötvös Loránd szülőházáról mi nem tudjuk pontosan, hogy hol állt, de az 1860-as évek körül épített, ma is meglévő, szép *Eötvös-villában*

biztosan lakott az akkor tizenéves Loránd. A múlt századi hangulatot idéző, a völgykatlanban álló *Karthausi-lak* faragott fadísztésű nagy teraszának falán ma is olvasható az öregedő, márványba vésett szép idézet:

„FÁRADT VALÉK, S PIHENNI JÖTTEM E FALAK ÁRNYÉKA ALÁ MINT MUNKÁS, KIT A DÉL HEVE ELLANKASZTOTTA FA ALATT NYUGSZIK. BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF”

1.6.2 Konkoly Thege Miklós út 29-33.

Város: Budapest

Irsz.: 1121

Cím: Konkoly Thege Miklós út 29-33.

GPS koordináták: 47.486957, 18.955013 ([térképen](#))

Az MTA Központi Fizikai Kutató Intézet utódintézetei révén Csillebércen van Magyarország legnagyobb tudományos centruma. A magyar fizika történetének több emléke is fellelhető itt: a kutatóreaktor előcsarnokában látható a neutron- és reaktorfizika kezdeti korszakából néhány eszköz. A 13. épület előcsarnokában található a K800-as jelű, első magyar készítésű gyorsító

makettje, és a Rézecske- és Magfizikai Kutató Intézetben, a 3. épület 113. szobában áll egy múlt század végi ingaóra, amelyet a hagyomány szerint még *Eötvös Loránd* használt precíziós méréseihez.

1.6.3 Süss Nándor sétány (MOM Park fala)

Város: Budapest

Irsz.: 1126

Cím: Dolgos u. 2.

GPS koordináták: 47.491392, 19.021464 ([térképen](#))

Márvány emléktábla:

EÖTVÖS LORÁND (1848-1919)

„A FIZIKA FEJEDELME,
AZ AKADÉMIA ELNÖKE,
VALLÁS ÉS KÖZOKTATÁSI MINISZTER
A SVÁBHEGY SZÜLÖTTE.

VILÁGHÍRŰ TORZIÓS INGÁI
EHELYEN, SÜSS NÁNDOR
MECHANIKAI MŰHELYÉBEN,
A KÉSŐBBI
MAGYAR OPTIKAI MŰVEK
TERÜLETÉN KÉSZÜLTEK.

(A XII. kerület színes címere látható itt)

„A FIZIKA ÉVÉBEN” ÁLLÍTTATTÁK
BUDAPEST HEGYVIDÉK XII. KERÜLETI ÖNKORMÁNYZAT,
EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM,
EÖTVÖS LORÁND FIZIKAI TÁRSULAT,
EÖTVÖS LORÁND GEOFIZIKAI INTÉZET
2005.

(Fotó: Szei Tamás, Wikipédia)

1.7 BUDAPEST – XIV. kerület

1.7.1 Columbus utca 17-23.

Város: Budapest

Irsz.: 1145

Cím: Columbus utca 17-23.

GPS koordináták: 47.512966, 19.102442 ([térképen](#))

Az egykori Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet, ELGI, ”jogutódja a *Magyar Földtani és Geofizikai Intézet* (rövidítve MFGI), amely 2012. április 1-jén alakult a Magyar Állami Földtani Intézet és az Eötvös Loránd Geofizikai Intézet összevonásával”- alig hiszek a szememnek, amikor ezt az interneten olvasom.

Ismét egy helyen elvették Eötvös Loránd nevét!

A Thököly úti oldalon (113. szám) az előkert ezüsthenger közt áll 1970 óta egy 2,2 m magas, alumíniumból, az Intézet műhelyében készült, stilizált *Eötvös*-inga. A műalkotás elnevezése *Torziós inga díszkút*.

Az ismeretlen alkotók az inga talapzatának környékét medenceszerűen képezték ki. Az intézetben őrzött *Eötvös*-festmény *Komáromi Katz Endre* alkotása (1940), a Kisakadémia letéte volt, és eredetleg az intézeti igazgatói szobában helyezték el. Ezután a könyvtárba került, jelenleg az Eötvös Emlékiállításon látható. A festmény másolata — *Németh Lajos* geofizikus munkája — az egykori Központi Földmérési Hivatalban volt található. Azonban előbb lett ebből: Földmérési, Távérzékelési és Földhivatali Főosztály, majd pedig 2019. április 1-jével *Lechner Tudásközpont*. Nem tudom, hogy most hol lehet a másolat.

A könyvtárban van az eredeti fehérmárvány *Eötvös-szobor*. Stróbl Alajos alkotása (1897). 1998-ban itt nyitották meg az állandó Eötvös Loránd emlékkiállítást születésének 150.

évfordulójának évében. Eötvös relikviák, felújított ingák, Eötvös sztereo fotói, festmények és érmek találhatóak itt. Ugyancsak itt működik az *Eötvös Loránd Geofizikai Alapítvány*.

1.8 BUDAPEST – XVII. kerület

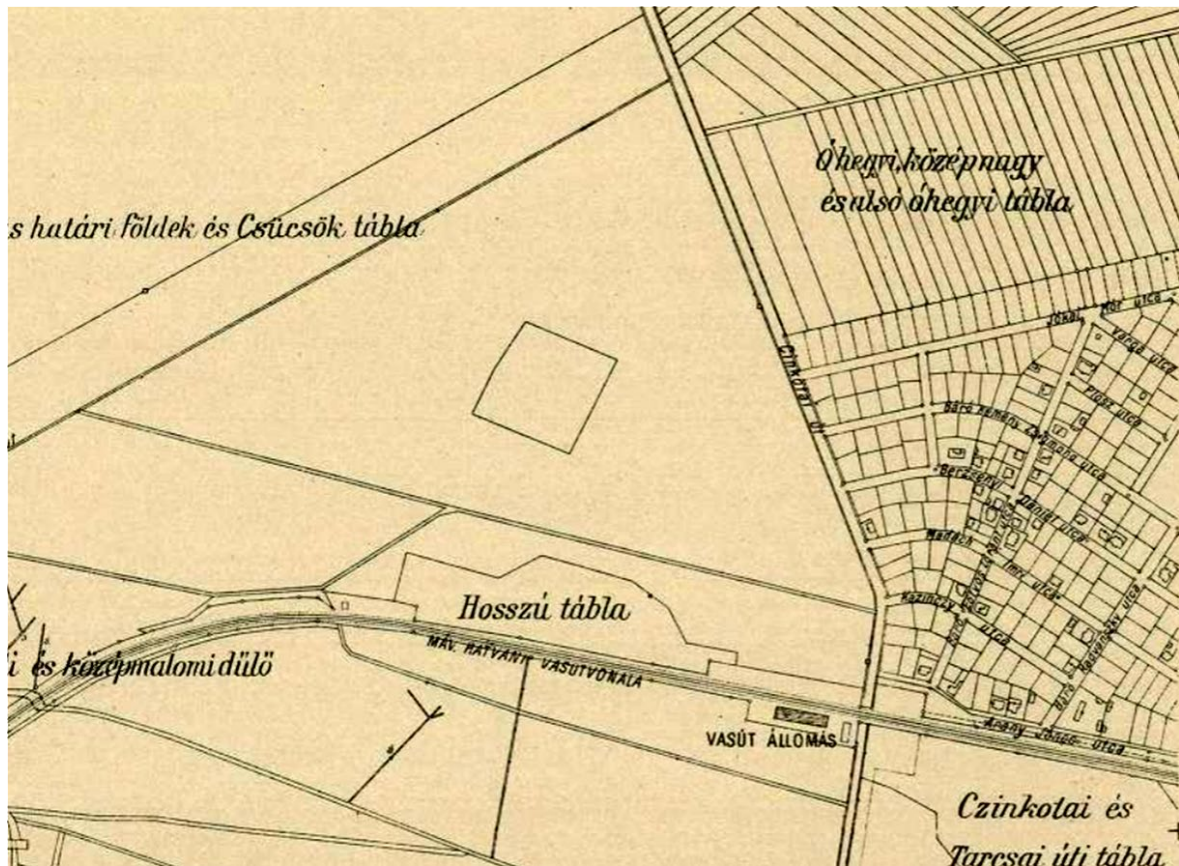
1.8.1 Báró Eötvös Loránt utca

Város: Budapest

Irsz.: 1172

Cím: Heltai Gáspár utca

GPS koordináták: 47.491347, 19.246978 ([térképen](#))

A térkép részlet, amelyen a "Bárá Eötvös Loránt" utca látható. A vasútállomás a "Rákoskeresztúr" állomás a Budapest-Hatvan vonalon, 1 km-re Rákosligettől. A Régiakadémiatelep a Vigyázó örökségből került az Akadémiához beépítetlenül, s a 30-as években parcellázták és kezdték beépíteni. Ma már összenőtt Rákosligettel, elegáns, kertesházaz övezet.

Az utcát az 50-es évek óta Heltai Gáspár utcának hívják. A Corvina Kiadónál 2013-ban jelent meg a Ráday Mihály szerkesztette "Budapesti utcanevek", vagy ennek előzménye, az 1998-ban megjelent "Budapest teljes utcanev lexikon", mindkettőben benne van Eötvös Lorádnál ez az utcanev. A térkép másolatát Ádám Ferenc helytörténésztől kaptuk meg, aki a kerületi Erdős Renée Művelődési Ház igazgatója, ott őrzik az eredeti (1938-as) térképet.

1.9 BUDAPEST – XVIII. kerület

1.9.1 Eötvös Loránd park

Város: Budapest

Irsz.: 1184

Cím: Eötvös Loránd park

GPS koordináták: 47.448558, 19.180313 ([térképen](#))

Az *Eötvös Loránd park* őrzi egyedül a legnagyobb magyar fizikus nevét Budapesten, Pestlőrincen. De ez is csak a *köznyelvben*, ugyanis a házakat a környező utcákról nevezték el. (Terveznek Eötvös Loránd Parkot, egészalakos Eötvös szoborral, a Svábhegyen.)

Itt van *Eötvös Loránd* mészköszobra, bokrokkal körül ültetett füves tér végében, a Hársfa és a Vadkert utcák találkozásánál.

Szöke Béla több éves kutatómunkával nyomozta ki, hogy azon a helyen volt *Eötvös* telke, háza, annak lejtős udvarán végezte az első, otthoni szabadtéri méréseket a torziós ingával. A ház maga a hatalmas telken, a jelenlegi Gyöngyvirág u. 28. szám alatti gyermekintézmény szomszédságában állt. *Borics Pál* szobrát 1970. július 27-én avatták (FSz 21. 63. p.) (*Marx György* professzor szóbeli közlése szerint azért olyan furcsán zömök Eötvös feje, mert eredetileg egy külhoni szocialista politikus szobra lett volna ez az alkotás, és azt faragták át.)

A posztamens előlapján csak ennyi áll: EÖTVÖS LORÁND 1848–1919. A hátlapon viszont ez: „A MŰSZAKI ÉS TERMÉSZETTUDOMÁNYI EGYESÜLETEK SZÖVETSÉGE TÁMOGATÁSÁVAL EMELTE A XVIII. KER. TANÁCSA ÉS HAZAFIAS NÉPFRONT BIZOTTSÁGA.”

1.10 BUDAPEST – XX. kerület

1.10.1 BGSZC Eötvös Loránd Szakgimnáziuma és Szakközépiskola

Város: Budapest

IRSZ: 1204

Cím: Török Flóris u. 89.

GPS koordináták: 47.437779, 19.107771 ([térképen](#))

Az egykori *Eötvös Loránd Gépipari Szakközépiskola* ma Budapesti Gépészeti Szakképzési Centrum Eötvös Loránd Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája. Az *Eötvös Napon* megkoszorúzzák az aula falán levő *Eötvös-domborművet* (fehér kőlapon bronz, a hatvanas évekből). Legkiválóbb tanulóik *Eötvös-díjat* kapnak. A tanulók szakmai képzésének segítésére létrehozták a *Pestszenterzsébeti Eötvös Alapítványt*.

1.11 Aggtelek (Borsod-Abaúj-Zemplén megye)

1.11.1 Eötvös Loránd-cseppkőbarlang

Város: Szinpetri

Irsz.: 3761

Cím: Aggteleki-karszt, Szinpetri, 5440/31

GPS koordináták: 48.492273, 20.595155 ([térképen](#))

Eötvös Loránd-cseppkőbarlang (= Bojamér-barlang, Bojamér zsomboly)

Az Aggteleki-karszt 154 nyilvántartott barlangja (zsomboly, víznyelő, beszakadás, lyuk, hasadék) közt található.

1.12 Ajka (Veszprém megye)

1.12.1 Eötvös u. 9.

Város: Ajka

Irsz.: 8400

Cím: Eötvös u. 9.

GPS koordináták: 47.108027, 17.556782 ([térképen](#))

1.12.2 Mikes Kelemen u. 2.

Város: Ajka

Irsz.: 8400

Cím: Mikes Kelemen u. 2.

GPS koordináták: 47.106548, 17.557038 ([térképen](#))

Az egykori Eötvös Loránd Általános Iskola és Nevelési Tanácsadó.

Az 1970-ben indult iskola 1973 óta viselte Eötvös nevét. A bejárat bal oldalán *Eötvös-relief és márványtábla* van 1995 óta:
„VÁLTOZATLANUL ÉS MOZDULATLANUL SEMMI SEM MARAD EZEN A VILÁGON.”
EÖTVÖS LORÁND

Az alkotás egy részét *Farkas Tibor*, a Timföldgyár dolgozója készítette.

Régebben évenként megrendezték a városi *Eötvös Loránd fizikai vetélkedőt*.

Az ajkai Eötvös Loránd Általános Iskola 2007 óta Borsos Miklós Általános Iskola néven működik.

1.13 Balatonfüred (Veszprém megye)

1.13.1 Gyógytér

Város: Balatonfüred

Irsz.: 8230

Cím: Gyógytér

GPS koordináták: 46.956384, 17.895159 ([térképen](#))

Gyógytér a *Baltoni Pantheon* árkádjá. Itt azoknak állítottak emléktáblát, akik valamilyen módon kapcsolódtak a Balatonhoz. Eötvös tábláján a dombormű feltehetően Kopits János alkotása, vagy annak másolata.

Az emléktábla szövege:

„EÖTVÖS LORÁND A BUDAPESTI TUDOMÁNYEGYETEM TANÁRA ÉS A MAGYAR TUD. AK. TAGJA DOLGOZTA KI A FÖLD BELSŐ RÉTEGEINEK GRAVITÁCIÓS VIZSGÁLATI MÓDSZERÉT. GRAVITÁCIÓS KETTŐS INGÁJÁT 1901/2 ÉS 1902/3 TELÉN A BEFAGYOTT BALATON JEGÉN, FÜRED ÉS TIHANY KÖZÖTT PRÓBÁLTA KI ÉS HITELESÍTETTE. MÓDSZERÉVEL, AMELY AZ EGÉSZ VILÁGON ELTERJEDT, A NEMZETKÖZI TUDOMÁNYNAK NAGY HASZNOT, HAZÁNKNAK NAGY DICSŐSÉGET SZERZETT. EÖTVÖS ALKOTÁSÁNAK EMLÉKÉRE ÁLLITTATTA E TÁBLÁT A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ÉS AZ EÖTVÖS LORÁND FIZIKAI TÁRSULAT 1959-BEN.”

1.13.2 Noszlopy Gáspár u. 2.

Város: Balatonfüred

Irsz.: 8230

Cím: Noszlopy Gáspár u. 2.

GPS koordináták: 46.959329, 17.879069 ([térképen](#))

Az Eötvös Loránd Általános Iskola zsibongójában Eötvös-emlékfal, az iskola-udvaron pedig karsú posztamensen nem megszokott formájú bronz Eötvös-mellszobor van (Borbás Tibor, 1989).

Itt működik a Balatonfüredi Eötvös Általános Iskola Tanulóiért Alapítvány.

Eötvös halála 100. évfordulójának évében ünnepelte az iskola azt, hogy 30 éve vette fel Eötvös nevét. Ebből az alkalomból 2019. május 21-én a zsibongó falán márvány emléktáblát avatott fel *Tremmel Bernadett* igazgatónő és *Magyar Balázs*, aki a táblát ajándékozó Magyar Geofizikusok Egyesületének elnöke.

Tagore-sétány, emlékfapark A nagyon szép nevű Magyarhoni Földtani Társulat és a Magyar Geofizikusok Egyesületének közös vándorgyűlésén 2019. október 5-én *emlékfát ültetnek és emléktáblát helyeznek el Eötvös Loránd* tiszteletére. Méltán kerül a Nobel-díjasok kertjének is nevezett helyre Eötvös fája, hisz őt magát kétszer is felterjesztették erre a kitüntetésre. 1913-

ban a Magyar Tudományos Akadémia (az ezévi díjat Heike Kamerlingh Onnes [1853-1926] holland fizikus kapta meg a szupravezetés felfedezéséért), majd 1914-ben egykori munkatársa, az MTA levelező tagja (1897), a pozsonyi születésű 1905. évi Nobel-díjas németországi professzor, Lénárd Fülöp (az ezévi díjat Max von Laue [1879-1960] kapta röntgendiffrakciós vizsgálataiért).

1.14 Borsodnádasd (Borsod-Abaúj-Zemplén megye)

1.14.1 Eötvös Loránd utca

Város: Borsodnádasd

Irsz.: 3671

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 48.116129, 20.245895 ([térképen](#))

1.15 Bóly (Baranya megye)

1.15.1 Eötvös Loránd utca

Város: Bóly

Irsz.: 7754

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 45.970543, 18.504761 ([térképen](#))

1.16 Budaörs (Pest megye)

1.16.1 Eötvös Loránd utca

Város: Budaörs

Irsz.: 2040

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 47.466056, 18.892777 ([térképen](#))

1.17 Cece (Fejér megye)

1.17.1 Eötvös Loránd utca

Város: Cece

Irsz.: 7013

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 46.764665, 18.636141 ([térképen](#))

1.18 Celldömölk (Vas megye)

1.18.1 Sághegyi turistaház

Város: Celldömölk

Irsz.: 9500

Cím: Hrsz. 3987/1

GPS koordináták: 47.232755, 17.119782 ([térképen](#))

A *Sághegyi turistaház* előtt: *Eötvös Loránd emlékoszlop*. (Antal Károly, 1971, FSz 1972/2)

Felső részén stilizált *Eötvös*-inga és az 1891-es évszám látható. A talapzaton lévő ferde fekvésű márványtáblán a következő szöveg van:

„*EÖTVÖS LORÁND SÁG HEGYI KUTATÁSAI EMLÉKÉRE.*

EÖTVÖS LORÁND, TANGL KÁROLY, KÖVESLIGETHY RADÓ, BODOLA LAJOS 1971.”

A celldömölki lokálpatrióták büszkék arra, hogy *Eötvös Loránd* a Sághegyen végezte első vidéki terepméréseit.

1.18.2 Bányászati [Sághegyi] Múzeum

Város: Celldömölk

Irsz.: 9500

Cím: Bányászati Múzeum

GPS koordináták: 47.231195, 17.120103 ([térképen](#))

Az emlékoszlop közelében levő múzeumban a földtörténeti anyagok mellett a szögletes kivitelű Eötvös-ingák egy korai változatát és az 1971-es avató ünnepség dokumentumait is kiállították.

A sághegyi kráter védett és őrzött terület. Csoportos látogatáshoz vezetőt is biztosítanak. 2019. szeptember 12-én az Eötvös napok keretében *emléktáblát* avattak a Sághegyen: a kráter belsejében és a Trianoni keresztnél, valamint a Sághegyi (Bányászati) Múzeum falán.

A Sághegyi Múzeum falára rögzített márványtáblán *Eötvös portré* is látható.

1.18.3 Kemenes Vulkánpark

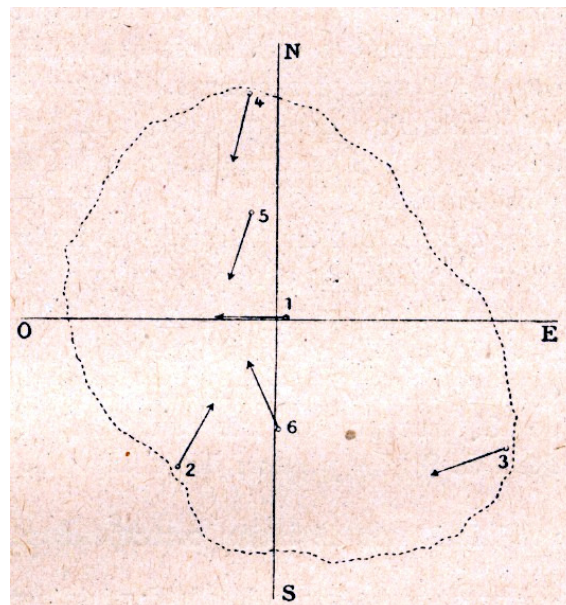
Város: Celldömölk

IRSZ: 9500

Cím: Sághegyalja körút 1.

GPS koordináták: 47.232543, 17.128352 ([térképen](#))

2013 áprilisában avatták fel a meghökkentő megjelenésű, „feltűnő dizájnú” épületet, amely otthont ad Magyarország egyetlen vulkanológiai szakgyűjteményének. A második emeleten, az *Eötvös-teremben* láthatunk eredeti *Eötvös-ingát*, a falon hatalmas fotót, amely még olyan állapotában mutatja a hegyet, ahogyan az a közel ötven évig folyó bazaltbányászat előtt, Eötvös méréseinek idején volt. Feltették a falra az 1891-es mérések eredményeit szemléltető ábrát is.

1.18.4 Széchenyi u. 15.

Város: Celldömölk

Irsz.: 9500

Cím: Széchenyi u. 15.

GPS koordináták: 47.258563, 17.148842 ([térképen](#))

Az egykori *Eötvös Loránd Általános Iskola* ma a Celldömölki Városi Általános Iskola tagintézete.

Az iskola hagyományos városi *Eötvös* Fizika Versenyét 1993. május 24-én már regionális jelleggel rendezték meg. Ekkor avatták fel az emeleti zsinagóga, az egykori kápolnában *Kiss Sándor* szobrászművész alkotását, a fiatal *Eötvös*ről mintázott, félalakos bronz domborművet, amelyet azóta, bekeretezve, áthelyeztek a közös iskola földszintjére.

(A relief első példánya a Heidelbergi Egyetemen feliratos bronztáblába van ágyazva. Az Eötvös Egyetem ajándéka arra emlékeztet, hogy Eötvös Loránd ott végezte egyetemi tanulmányait, ott doktorált.)

Celldömölk érdeme az *Eötvös Loránd Alapítvány* a tehetséges tanulók, az *Eötvös Hagyományok Alapítvány* a versenyek és a Centenáriumi Alapítvány az iskola segítésére. Itt működik az *Eötvös Loránd Diáksport* Egyesület. Az iskola főbejárata előtt áll az *Eötvös térplasztika* (Bányai József, 1985.).

Rajta Eötvös-inga, Eötvös-fej és a következő szöveg:

„MŰLÉKONY ÉLETÜNKBEN ARRÁ TÖREKSZÜNK, HOGY VALAMI MARADANDÓT ALKOSSUNK” – hirdeti a 2015. október 2-án tartott névadó ünnepség óta a felirat az iskola alulájának falán, Kiss Sándor Eötvös portréjának bekeretezett fotója alatt. Celldömölkön megmenekült tehát az Eötvös Loránd iskola-név!

2019. október 2-án az aulában tartott ünnepség keretében Eötvös portréval díszített márványtáblát avattak, valamint átvették Kiss Sándor eredeti, patinázott gipsz domborművét.

1.18.5 Szombathelyi Szakképzési Centrum Eötvös Loránd Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája

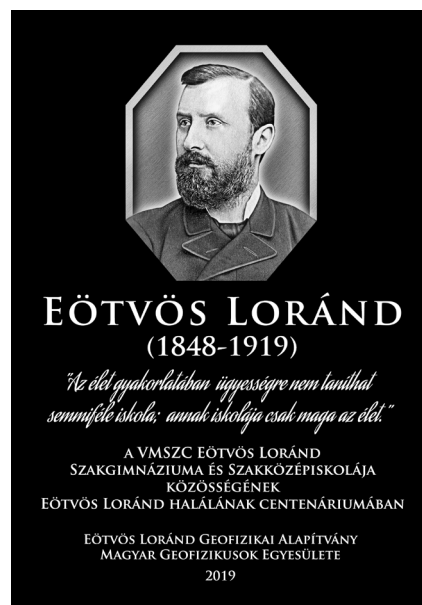
Város: Celldömölk

Irsz.: 9500

Cím: Sági u. 65.

GPS koordináták: 47.249553, 17.151079 ([térképen](#))

„Múlékony életünkben arra törekszünk, hogy valami maradandót alkossunk” - hirdeti 2015 évi névadó ünnepség óta a felirat az iskola alulájának falán, Kiss Sándor Eötvös portréjának bekeretezett fotója alatt. Celldömölkön megmenekült tehát az Eötvös Loránd iskola-név!

1.18.6 Eötvös Loránd utca

Város: Celldömölk

Irsz.: 9500

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 47.236214, 17.134939 ([térképen](#))

1.19 Csabacsüd (Békés megye)

1.19.1 Községháza

Város: Csabacsüd

Irsz.: 5551

Cím: Szabadság u. 41.

GPS koordináták: 46.827826, 20.646950 ([térképen](#))

A Községháza

előtti téren álló emlékoszlopon 2002. április 27-én a „Csabacsüdön töltött boldog napjai emlékére” márványtáblát avattak *Eötvös Loránd* tiszteletére.

1.20 Derecske (Hajdú-Bihar megye)

1.20.1 Eötvös utca

Város: Derecske

Irsz.: 4130

Cím: Eötvös utca

GPS koordináták: 47.355523, 21.562885 ([térképen](#))

1.21 Eger (Heves megye)

1.21.1 Eötvös Loránd utca

Város: Eger

Irsz.: 3300

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 47.892608, 20.383927 ([térképen](#))

1.22 Ercsi (Fejér megye)

1.22.1 Eötvös utca

Város: Ercsi

Irsz.: 2451

Cím: Eötvös utca 41-33.

GPS koordináták: 47.246093, 18.905657 ([térképen](#))

Itt található az *Eötvös kúria*, amelyben *Eötvös Loránd* édesapja gyermekeveit töltötte. A múlt századi épület egyik szobájában az Eötvös család hagyatékából összeállított kiállítás emlékeztet e tényre.

1.23 Fót (Pest megye)

1.23.1 Eötvös Loránd utca

Város: Budapest

Irsz.: 1067

Cím: Eötvös utca

GPS koordináták: 47.506866, 19.063252 ([térképen](#))

1.24 Gyula (Békés megye)

1.24.1 Kossuth Lajos u. 11.

Város: Gyula

Irsz.: 5700

Cím: Kossuth Lajos u. 11.

GPS koordináták: 46.644901, 21.279775 ([térképen](#))

Eötvös Loránd nagyszüleinek egykori háza.

1.24.2 Eötvös Loránd utca

Város: Gyula

Irsz.: 5700

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 46.649918, 21.270683 ([térképen](#))

1.25 Halásztelek (Pest megye)

1.25.1 Eötvös Loránd utca

Város: Halásztelek

Irsz.: 2314

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 47.372708, 18.987820 ([térképen](#))

1.26 Kaposvár (Somogy megye)

1.26.1 Pázmány Péter u. 17.

Város: Kaposvár

Irsz.: 7400

Cím: Pázmány Péter u. 17.

GPS koordináták: 46.362679, 17.799397 ([térképen](#))

Az egykori Eötvös Loránd Műszaki Középiskola és Gimnázium, ma a Kaposvári SZC Eötvös Loránd Műszaki Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma. Az aulában Eötvös Loránd emlékvitrint láthatunk, valamint Eötvös Loránd mellszobrát, amelynek anyaga márvány, alkotója Torma János, a Tancsics Mihály Gimnázium technika tanára, az avatás 2007-ben volt. Az Eötvös-év keretében megépítették az Eötvös-inga makettjét és nagyon sok jubileumi rendezvény is volt.

1.27 Karcag (Jász-Nagykun-Szolnok megye)

1.27.1 Eötvös Loránd utca

Város: Karcag

Irsz.: 5300

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 47.319814, 20.919891 ([térképen](#))

1.28 Komárom (Komárom-Esztergom megye)

1.28.1 Eötvös Loránd utca

Város: Komárom

Irsz.: 2900

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 47.734024, 18.138050 ([térképen](#))

1.29 Komló (Baranya)

1.29.1 Eötvös Loránd utca

Város: Komló

Irsz.: 7300

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 46.194489, 18.262510 ([térképen](#))

1.30 Lajosmizse (Bács-Kiskun megye)

1.30.1 Eötvös Loránd utca

Város: Lajosmizse

Irsz.: 6050

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 47.029501, 19.566708 ([térképen](#))

1.31 Lakitelek (Bács-Kiskun megye)

1.31.1 Lakiteleki Eötvös Loránd Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Város: Lakitelek

Irsz.: 6065

Cím: Kiss János utca 1.

GPS koordináták: 46.878567, 19.999751 ([térképen](#))

1.32 Miskolc (Borsod-Abaúj-Zemplén megye)

1.32.1 Eötvös Loránd utca

Város: Miskolc

Irsz.: 3529

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 48.093532, 20.789995 ([térképen](#))

1.33 Mosonmagyaróvár (Győr-Moson-Sopron megye)

1.33.1 Eötvös Loránd utca

Város: Mosonmagyaróvár

Irsz.: 9200

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 47.870955, 17.252212 ([térképen](#))

1.34 Nagykovácsi (Pest megye)

1.34.1 Eötvös Loránd utca

Város: Nagykovácsi

Irsz.: 2094

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 47.571738, 18.897854 ([térképen](#))

1.35 Oroszlány (Komárom-Esztergom megye)

1.35.1 Asztalos János utca 2.

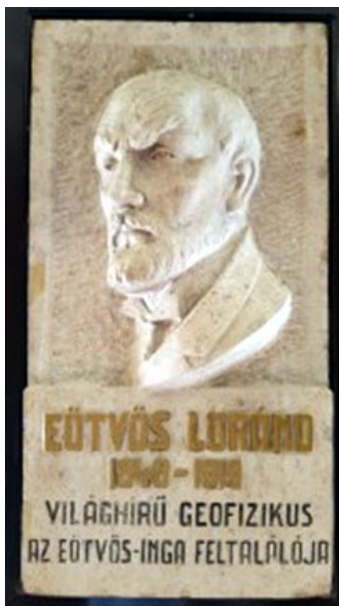
Város: Oroszlány

Irsz.:

Cím: Asztalos János utca 2.

GPS koordináták: 47.483939, 18.317723 ([térképen](#))

Eötvös Loránd kőből készült domborműves emléktábláját hányatott sorsa után az akkori 312. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet bejárati kapujának bal oldalán helyezték el (Závory, Földesy, 1955):

„EÖTVÖS LORÁND 1848—1919 VILÁGHÍRŰ
GEOFIZIKUS AZ EÖTVÖS-INGA FELTALÁLÓJA”

Az intézet jelenleg a Tatabányai Szakképzési Centrum (TSZC) *Eötvös Loránd Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája*.

Iskolamúzeumukban állandó *Eötvös-kiállítás* kapott helyet. Ennek féltve őrzött darabja az *Eötvös-festmény* (Závory Zoltán, 1992), és *Einstein Eötvöshöz írt levelének* másolata. Iskolajelvényükön domborított *Eötvös-fej* van.

1.36 Ózd (Borsod-Abaúj-Zemplén megye)

1.36.1 Eötvös Loránd utca

Város: Ózd

Irsz.: 3600

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 48.223977, 20.287525 ([térképen](#))

1.37 Pilisszentkereszt (Pest megye)

1.37.1 Bárány Eötvös Loránd-Menedékház

Város: Pilisszentkereszt

Irsz.: 2098

Cím: Téry Ödön út 26

GPS koordináták: 47.719743, 18.899034 ([térképen](#))

Két épületen is olvasható ez a felírás. A parkoló felől nézve az 1898. június 5-én felavatott, bal oldali faház oldalán emléktábla áll:

„EÖTVÖS LORÁND MENEDÉKHÁZ VÉDETT SPORTTÖRTÉNETI EMLÉK A FŐVÁROS KÖRNYÉKÉNEK ELSŐ TURISTAHÁZA

ÉPÍTETTE: A MAGYAR TURISTA EGYESÜLET DR. TÉRY ÖDÖN ÉS DR. THIRRING GUSZTÁV KEZDEMÉNYEZÉSÉRE PROKOP GÉZA ÁLTAL ADOMÁNYOZOTT TELKEN. PFINN JÓZSEF TERVEI SZERINT 1897—98-BAN ÚJJÁÉPÜLT EREDETI FORMÁJÁBAN TURISTA MÚZEUM CÉLJÁRA TÁRSADALMI ÖSSZEFOGÁSSAL 1983—84-BEN ÁLLÍTOTTA: BEAC, GANZ-MÁVAG VSE”

Az 1906-ban épített jobb oldali köépületben turistaház működik. Emléktáblák: *Téry Ödön, Thirring Gusztáv, Eötvös Loránd*

1.37.2 Klastrom-forrás (Klastrom-kút)

Város: Pilisszentkereszt

Irsz.: 2098

Cím: Pilisszentkereszt, külterület

GPS koordináta: 47.693049, 18.891318 ([térképen](#))

A pilisszentkereszti Klastrom-forrásnál született meg a hazai természetbarát mozgalom gondolata: Téry Ödön, Thirring Gusztáv, báró Eötvös Loránd a forrásnál megpihenve jutottak erre az elhatározásra. Bazalt emlékhelybe ágyazott *emléktábla*.

1.37.3 Eötvös Loránd utca

Város: Pilisszentkereszt

Irsz.: 2098

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 47.718920, 18.901411 ([térképen](#))

1.38 Pomáz (Pest megye)

1.38.1 Eötvös Loránd utca

Város: Pomáz

Irsz.: 2013

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 47.633342, 19.028693 ([térképen](#))

1.39 Salgótarján (Nógrád megye)

1.39.1 Eötvös Loránd utca

Város: Salgótarján

Irsz.: 3104

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 48.069524, 19.787655 ([térképen](#))

1.40 Sárospatak (Borsod-Abaúj-Zemplén megye)

1.40.1 Eötvös Loránd u.

Város: Sárospatak

Irsz.: 3950

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 48.321006, 21.567766 ([térképen](#))

1.41 Szarvas (Békés megye)

1.41.1 Szabadság u.2.

Város: Szarvas

Irsz.: 5540

Cím: Szabadság u.2.

GPS koordináták: 46.864745, 20.540798 ([térképen](#))

A Bolza-kastély parkjában, a Holt-Körös partján állították fel újra *Eötvös Loránd mészköszobrát*, feltehetőleg 2003-ban. (A kastélyban jelenleg a Tessedik Sámuel Főiskola Dékáni Hivatala működik.)

Ősz Nemes György (1885-1958) alkotása 1952-től 1960-ig Budapesten a Városligetben a művészsétányon volt. Szarvas Város Barátnak Köre elhatározta, hogy a városban, az Erzsébet parkban a magyar tudósoknak szobor-sétányt hoz létre. 1986-ban még létezett Süllysápon a Budapest Galéria szoborraktára. Angyalok, háborús hősök és Ferenc József társaságában itt volt 1986-ig *Jedlik Ányos* mészköszobra és az *Eötvös-szobor* is. Innét kapták meg azokat a szarvasiak. Három posztamens készült el. Az első mészkö talapzaton a Baráti Kör bronz címere látható.

A másodikra Jedliket, a harmadikra pedig Eötvöst helyezték. *Zsákodi Csiszér János* (1883-1953) 1952-ben készült Jedlik szobrának letörték az orrát. Fővárosi műtermében a szobrász fia azt helyreállította, azonban Szarvason az orr jobb oldali része ismét levált. Eötvös szobrát pedig egyszerűen ledöntötték. A talapzatot és a szobrot a Ruzicskay-emlékház udvarába vitték.

2002-ben Szarvas város jegyzője előterjesztést készített a város műemlékeinek állapotáról, ekkor döntöttek az Eötvös szoborról is.

1.41.2 Eötvös Loránd utca

Város: Szarvas

Irsz.: 5540

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 46.866606, 20.551502 ([térképen](#))

1.42 Százhalombatta (Pest megye)

1.42.1 Eötvös Loránd út

Város: Százhalombatta

Irsz.: 2440

Cím: Eötvös Loránd út

GPS koordináták: 47.315086, 18.910171 ([térképen](#))

1.43 Szeged (Csongrád megye)

1.43.1 Dóm tér

Város: Szeged

Irsz.: 6720

Cím: Dóm tér

GPS koordináták: 46.248382, 20.147967 ([térképen](#))

A jeles emberek megbecsülésének tradicionális módja az, hogy születésük, működésük helyén állítanak a tiszteletükre emléktáblát, szobrot. Találkozhatunk azzal is, hogy egy közintézmény a tevékenysége területéhez kapcsolódó személyeknek létesít szoborparkot. Ilyenek Budapesten a Mezőgazdasági és Földművelődésügyi Minisztérium Kossuth téri árkádjai alatt, vagy az Öntödei Múzeum (Budapest, Bem J. u. 20.), illetve az egykori Közlekedési Múzeum előtt a Városligetben felállított szobrok, amelyek jelenleg a Műszaki Múzeum raktárában vannak. Egy egész nemzet legkiválóbbjainak tiszteletét szolgálják a panteonok: Rómában, Párizsban, Londonban és Szegeden. A szegedi Dóm téren az egykori *József Attila Tudományegyetem* (a Szegedi Tudományegyetem egysége) és a *Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem* (a Szegedi Tudományegyetem egysége) közös, U-alakú épületének árkádsorában a *Nemzeti Emlékcsarnokban* a költők, írók, művészek, politikusok, tudósok képmásai néznek ránk. Ha úgy kezdjük el sétánkat, hogy hátunk mögött van a Dóm, akkor a jobb oldali, nyugati oldalon hamarosan a jól ismert kettős domborművet találjuk, *Körmendi Frim Jenő* művét (1928),

felül:

„BÁRÓ EÖTVÖS LORÁND FIZIKUS 1848—1819.”

alul:

„JEDLIK ÁNYOS FIZIKUS 1800—1895.”

1.44 Szombathely (Vas megye)

1.44.1 Széchenyi út 2.

Város: Szombathely

Irsz.: 9700

Cím: Széchenyi út 2.

GPS koordináták: 47.231448, 16.620011 ([térképen](#))

Premontrei Rendi Szent Norbert Gimnázium. Az 1894-ben *Eötvös Loránd* jelenlétében felavatott iskolában 11 helyiség jutott a természettudományok számára. A fizikaszertár sok szép régi eszközt őriz.

1.44.2 Károlyi Gáspár tér 4.

Város: Szombathely

Irsz.: 9700

Cím: Károlyi Gáspár tér 4.

GPS koordináták: 47.229411, 16.611828 ([térképen](#))

Az egykori Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, jelenleg az ELTE Savária Egyetemi Központ épület-csoportja. Az 1983-ban elkészült új szárnyban, a C épület első emeletén, a Fizika Tanszék előadótermének bejáratánál Szabolcs Péter zalaegerszegi szobrászművész 1974-ben készült, Zemplén Győzöt ábrázoló patinázott gipsz mellszobrát láthatjuk.

Az előadóteremben 1995-ben megépítették Eötvös számos, eredeti, egyszerű kísérletei közül a földmágnesség kimutatására szolgáló összeállítást, amely az 1960-as évektől kezdve Budapesten, az ELTE Kísérleti Fizika Tanszékének Múzeum körúti, II. emeleti előadótermében is üzemelt addig, amíg a TTK Lágymányosra nem költözött. Eötvös félmásodperces ingájának másolatáról már írtunk.

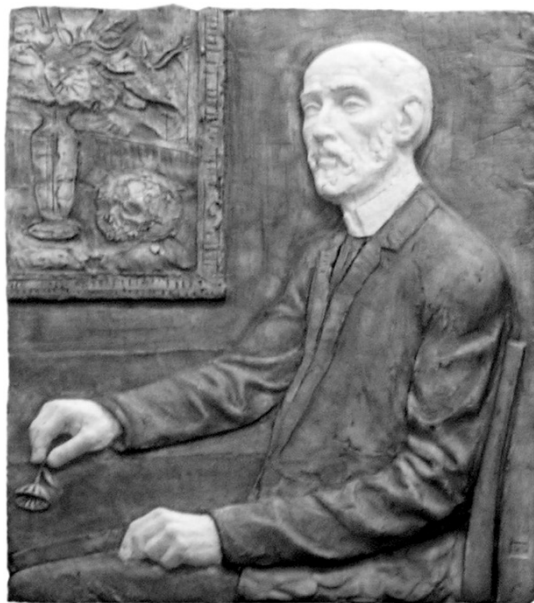
Érdeemes megtekinteni a tanszék Öveges-kiállítását, fizikatörténeti posztereit, fizikus arcképcsarnokát és az évfordulós kiállításokat. Sokáig látható volt két kisplasztikai alkotás is. Mindkettő *Majtényi Károly*, szombathelyi szobrászművész alkotása: az egész alakos *Eötvös Loránd*, a stilizált ingával (1978) és *A fizikus* (1983).

Az egykori főiskolán létrehozott Fizika Tanszék ihlette a művészt „A fizikus” megalkotására. A tanszéken volt Kiss Sándor *Eötvös-relieffjének* patinázott gipsz eredetije, amelyet az Eötvös év keretében a celldömölki Eötvös Loránd Szakgimnázium és Szakközépiskolának ajándékoztak.

Barták Csaba terrakotta Eötvös-reliefje,

és sok fizikus vonatkozású érem.

1994-ben a History Teaching Physics nemzetközi konferencia tiszteletére *Eötvöst és Einsteint* ábrázoló rézkarc készült, *Feszt László* alkotása.

Látható volt a konferencia ideje alatt a Műszaki Múzeum *Kreatív magyarok* kiállítása, benne *Eötvös-tabló* és a tömegvonzás bemutatására szolgáló *demonstrációs torziós inga*, valamint a Tihanyi Geofizikai Observatóriumból kölcsönzött eredeti *Eötvös-inga*.

A hannoveri EXPO 2000 magyar pavilonjában kiállított nemesített gipsz szobrok (*Jandó Zoltán* alkotásai) közül az akkori Gazdasági Minisztérium raktárából kölcsönözték Neumann János, Bay Zoltán, Jedlik Ányos és *Eötvös Loránd* portréját.

Az Egyetemi Központ B épületi aulájában sokáig látható volt *Barták Csaba* 2007-ben készült terrakotta *Eötvös szobra*.

1.44.3 Eötvös Loránd utca

Város: Szombathely

Irsz.: 9700

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 47.237867, 16.628477 ([térképen](#))

1.45 Tapolca (Veszprém megye)

1.45.1 Eötvös Loránd utca

Város: Tapolca

Irsz.: 8300

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 46.882341, 17.447800 ([térképen](#))

1.46 Tököl (Pest megye)

1.46.1 Eötvös Loránd utca

Város: Tököl

Irsz.: 2316

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 47.310100, 18.964112 ([térképen](#))

1.47 Vasvár (Vas megye)

1.47.1 Eötvös Loránd utca

Város: Vasvár

Irsz.: 9800

Cím: Eötvös Loránd utca

GPS koordináták: 47.050549, 16.807014 ([térképen](#))

2 Amerikai Egyesült Államok/USA

2.1 Washington, D. C.

2.1.1 14th Street and Constitution Avenue, N. W.

Város: Washington

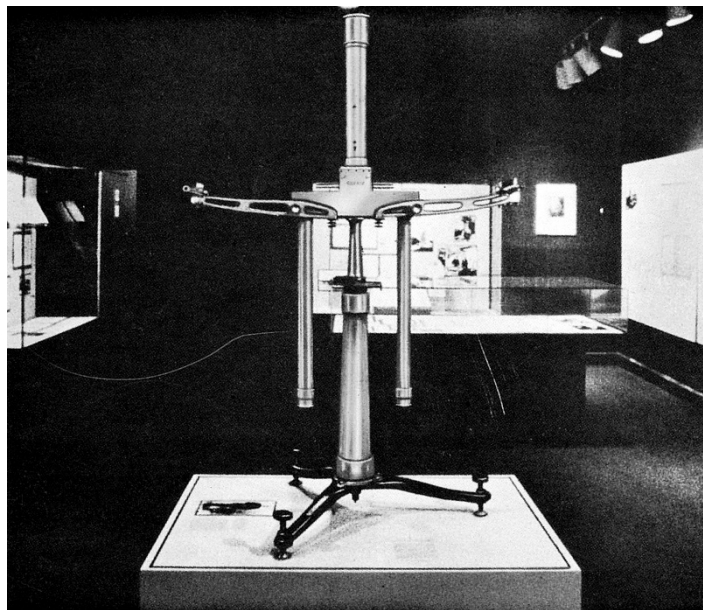
Irsz.: DC 20560

Cím: 14th Street and Constitution Avenue

GPS koordináták: 38.891333, -77.029873 ([térképen](#))

National Museum of American History Smithsonian Institution, a Smithsonian Intézet Amerikatörténeti Nemzeti Múzeuma.

Az Einstein centenáriumi kiállításon 1979-80-ban látható volt *Eötvös Loránd kettős torziós ingája*. (Süss Nándor műhelyében készült, 1902-ben)

2488

Registrar No.

NATIONAL MUSEUM of HISTORY and TECHNOLOGY
SMITHSONIAN INSTITUTION
Washington, D.C. 20560

AGREEMENT FOR INCOMING LOAN

Division of Electricity and Modern Physics

(unit)

from: Országos Műszaki Múzeum (Museum for Science and Technology)

(name of lender)

Eva Vámos, Curator

1117-Budapest, XI., Kaposvár Utca 13, Hungary

(address)

453-550, or 453-559

(telephone)

In accordance with the conditions printed on the reverse the objects listed below are borrowed for the following purpose:

"Albert Einstein, 1879-1979"

for the period December, 1978 to March, 1980

(from estimated time objects leave lender's custody until their return and receipt by lender; see "Shipping" below)

Objects	Description	Value
	(please include size, materials, and a brief report of condition; and attach a recent photo if possible)	
Torsion balance	Constructed in 1908 for L. V. Eötvös and used by him in experiments on the equivalence of gravitational and inertial mass. H 207 cm, L 138 cm, W 90 cm.	\$100,000.00

2.2 New Jersey állam: Princeton

2.2.1 Nassau Street – Washington Rd Fine Hall,

Város: Princeton

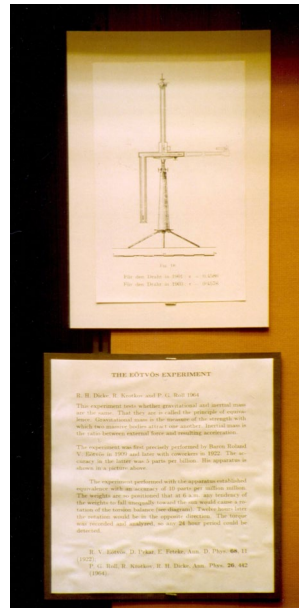
Irsz.: NJ 08544

Cím: Nassau Street – Washington Rd Fine Hall

GPS koordináták: 40.349541, -74.657186 ([térképen](#))

A Matematikai és Fizikai Intézet épülete, Firestone Library

A könyvtár bejáratával szemközti fal előtti vitrinekben a fizikusok házi múzeuma látható: a világra szóló eredményeket adó, az új felfedezéseket szolgáló princetoni eszközök. A működésben látható, kozmikus sugárzást észlelő szikrakamra melletti vitrinben van az ötödik erő után kutató, az Eötvös-kísérletet pontosító Fischbach torziós ingája. Felette az Eötvös-inga rajza és Eötvös egyik cikkének kópiája.

3 AUSZTRIA

3.1 Bécs/Wien

3.1.1 1. Dr. Karl Lueger-Ring 1.

Város: Bécs

Irsz.: 1010

Cím: Universitätsring 1

GPS koordináták: 48.213107, 16.360651 ([térképen](#))

Bécsi Tudományegyetem/Universität Wien

A Német Természetkutatók és Orvosok 85. kongresszusát itt tartották Bécsben 1913. szeptember 21-től 28-ig. A Fizikai, Matematikai és Csillagászati Szekció együttes ülésén A. Einstein (Zürich) Zum gegenwärtigen Stande des Gravitationsproblem c. előadásában méltatta az *Eötvös-kísérlet* jelentőségét („Hier sei bemerkt, dass die Gleichheit [Proportionalität] der schweren und trägen Masse durch eine für uns höchst wichtige Untersuchung von Eötvös mit grosser Genauigkeit erwiesen wurde;” (hivatkozás: B. Eötvös, Mathem. und Naturw. Ber. aus Ungarn, VIII.1890. Beibl.15, 688, 1891.). Tangl Károly és Zemplén Győző képviselték a kongresszuson a magyarokat. Zemplén Győző egy kérdésre válaszolva az előadás után ismertette a súlyos és a tehetetlen tömeg arányosságára vonatkozó korábbi és a legfrissebb, Eötvös-Pekár-Fekete mérési eredményeket is: A pontosság akkor „1/1000 000 000” volt. (Einstein: Zum gegenwärtigen Stande des Gravitationsproblem, Physikalische Zeitschrift, 14. 25. 1249. [1913]. Einstein tanulmánya után közölték a hozzászólások teljes szövegét is.)

4 EGYESÜLT KIRÁLYSÁG

4.1 London

4.1.1 Exhibition Rd, South Kensington

Város: London

IRSZ: SW7 2DD

Cím: 25 Exhibition Rd, Knightsbridge, London

GPS koordináták: 51.497886, -0.174200 ([térképen](#))

Science Museum

Születésének századik évfordulóján, 1948-ban *emlékkiállítást* rendeztek "Hungary's Greatest Man of Science" címmel. Eredeti *Eötvös inga* állandóan látható a múzeumban.

5 GÖRÖGORSZÁG

5.1 Athen

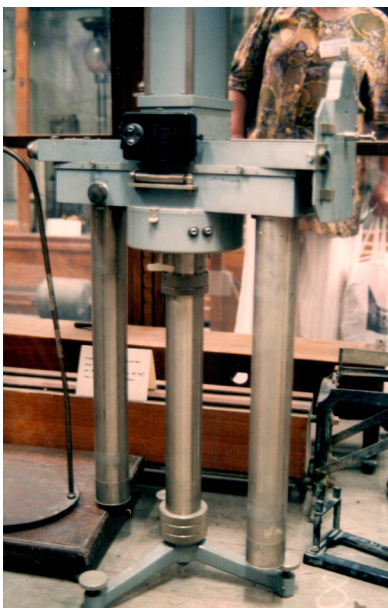
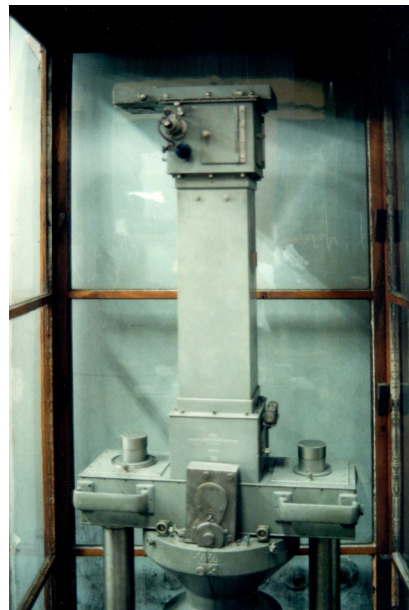
Város: Athén

IRSZ: 106 79

Cím: Omonoia 28, Athén

GPS koordináták: 37.980097, 23.734153 ([térképen](#))

Az *Atheni Tudományegyetem* használaton kívüli épületében, a Fizika Szertárban német gyártmányú Eötvös ingák láthatóak.

6 NÉMETORSZÁG

6.1 Heidelberg

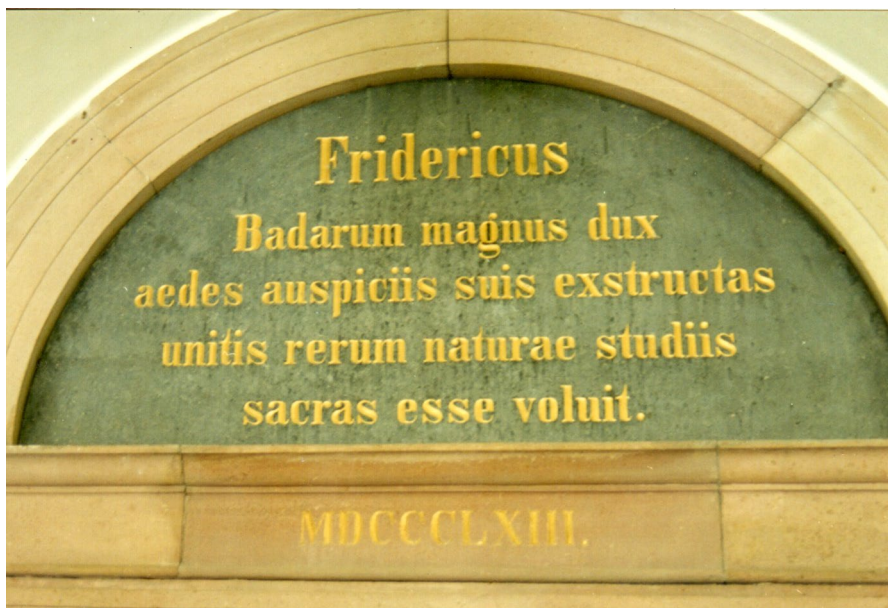
6.1.1 Hauptstrasse 47-51.

Város: Heidelberg

IRSZ: 69117

Cím: Hauptstraße 47-51.

GPS koordináták: 49.410933, 8.697956 ([térképen](#))

A heidelbergi egyetem egykori természettudományi karának a Bunsen-szobor

mögötti kapualjában a bal oldalon a hirdetőablák fölött helyezték el az Eötvös Loránd Tudományegyetem által adományozott *bronz emléktáblát* 1993-ban, amely közepén *Kiss Sándor* Eötvös-reliefjét tartalmazza,

kétoldalt pedig az alábbi szöveg olvasható a bal oldalon:

„BEGRÜNDER DER MODERNEN GRAVITATIONSFORSCHUNG. STUDIERT SEIT 1867 IN DIESEM HAUS PHYSIK UND WURDE HIER 1870 PRONOVIIERT. GESTIFTET VON DER LORAND-EÖTVÖS UNIVERSITÄT 1992 BUDAPEST-UNGARN”

A jobb oldalon:

„A MODERN GRAVITÁCIÓKUTATÁS MEGALAPÍTÓJA 1867-TŐL E HÁZBAN TANULT ÉS ITT DOKTORÁLT 1870-BEN. ÁLLÍTOTTA AZ EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM 1992-BEN OPUS A. KISS”

A portré alatt: LORÁND EÖTVÖS 1848—1919

A szemben lévő épületen (Hauptstrasse 52.)

emléktábla örökíti meg, hogy *Kirchhoff*, *Eötvös egyik professzora* itt fedezte fel a napfény színeképvonalait.

6.2 München

6.2.1 Museuminsel 1.

Város: München

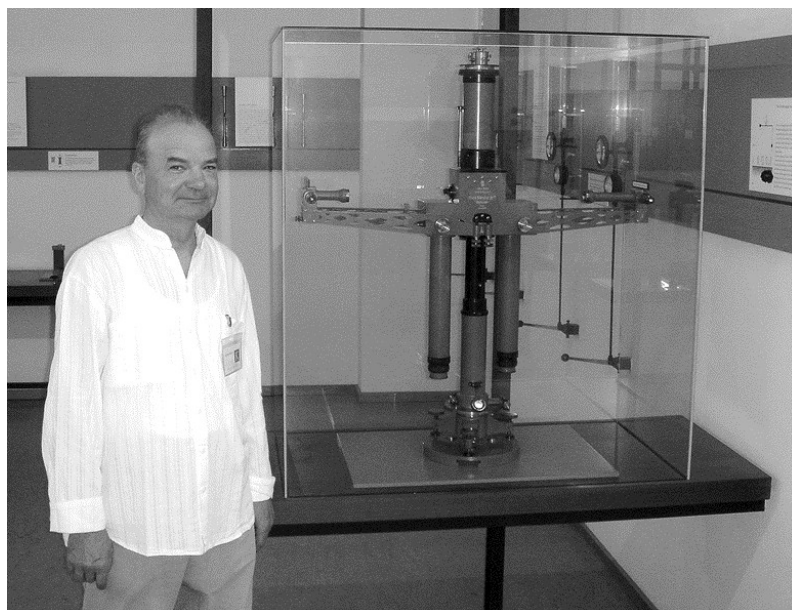
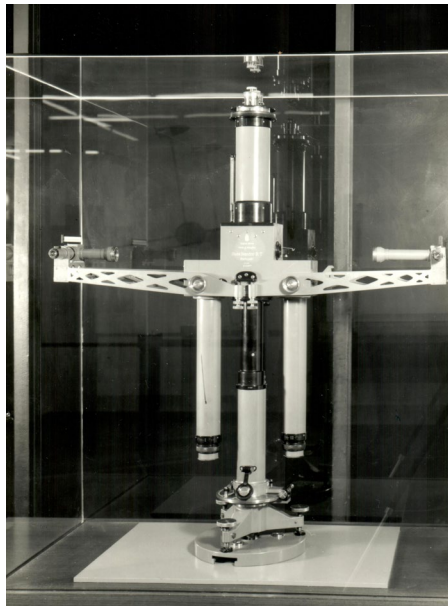
IRSZ: 80538

Cím: Museumsinsel 1.

GPS koordináták: 48.129895, 11.583456 ([térképen](#))

Deutsches Museum

A Föld egyik leggazdagabb tudomány- és technikatörténeti múzeuma. Kézirattára, könyvtára és kiállításai gazdag magyar anyagot is tartalmaznak: a Süss cég által gyártott *Eötvös-ingát*,

Déri—Bláthy—Zipernowsky-transzformátort, Ganz-villanymotort, működő Bánki-vízturbina modellt, Schwarz Dávid merev vázú, kormányozható léghajójának modelljét, Lénárd Fülöp gázkisülési csövei mellett tanárának, Klatt Virgilnek a szikrainduktorát, Okolcsányi televíziójának tükörcsavarját. Láthatjuk Neumann János, Oberth Hermann, Konkoly Thege Miklós portréit, Gothard Jenő fotométerének fényképét. Raktárban van a Jedlik-dinamó hű mása, a Bánki—Csonka-porlasztó, a Petzval Józsefről készült olajfestmény.

7 MEXICO

7.1 Mexico City

7.1.1 Mexicói Múzeum, Filológiai Könyvtár

Város: Mexico

IRSZ:

Cím:

GPS koordináták:

Az egyik sarokban összehajtott, eredeti *Eötvös-inga* látható.

8 Olaszország

8.1 Eötvös-csúcs / Cima Eötvös

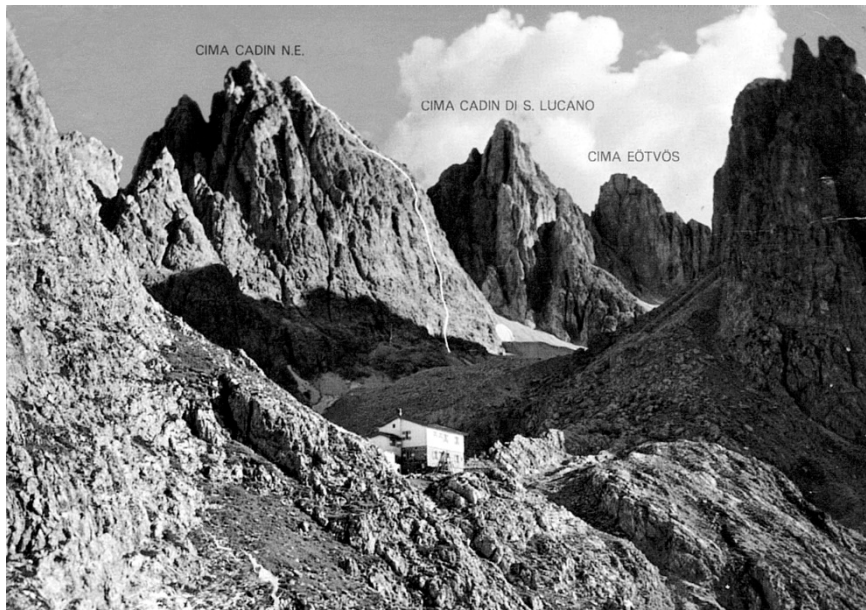
Város: Auronzo di Cadore BL

IRSZ: 32041

Cím: Auronzo di Cadore, Province of Belluno

GPS koordináták: 46.577059, 12.284134 ([térképen](#))

A híres fizikus hegymászó érdemeit örökíti meg a Dolomitok Cadini csoportjának egyik szép, 2837 méter magas csúcsa.

A hegyoldalban, a Nevaio nyeregben elhelyezett emléktáblák magasságából ráláthatunk arra a falura, (Schluderbach, Carbonin, Dél-Tirol) ahol Eötvös és családja 16 éven át töltötte a szabadságát. A négy nyelvű (olasz, angol, német, magyar) emléktáblát az Eötvös Loránd Geofizikai Intézet helyezte el 1990-ben.

Eötvös halálának 75. évfordulójának évében, 1994. augusztus 3-án az *Eötvös Loránd Emléktúra* résztvevői is kitétek egy, bevéselt Eötvös-fejet is ábrázoló, olasz, magyar, német nyelvű táblát. Eötvös születésének 150. évfordulóján, 1998-ban újabb tábla elhelyezésére is sor került.

8.2 Eötvös útvonal / Via Eötvös

Város: Cortina d'Ampezzo

IRSZ: 32043

Cím: Cortina d'Ampezzo, Province of Belluno

GPS koordináták: 46.537522, 12.051004 ([térképen](#))

A Dolomitokban a Tofana di Roses 3225 méteres csúcsát a híres déli falon Eötvös Loránd lányai mászták meg először 1901-ben. Ez az út azóta is a Via Eötvös nevet viseli.

8.3 Eötvös-tornyok

Város: Auronzo di Cadore BL

IRSZ: 32041

Cím: Auronzo di Cadore, Province of Belluno

GPS koordináták: 46.573744, 12.283138 ([térképen](#))

A Dolomitokban, a Drei Zinnen hegységben, a Forcella de la Neve nyeregtől (2471 m) láthatóak az Eötvös-tornyok.

9 Románia

9.1 Arad

9.1.1 Str. I. Caliva nr. 22.

Város: Arad

IRSZ: 310085

Cím: Strada Vârful cu Dor 22.

GPS koordináták: 46.171219, 21.306461 ([térképen](#))

Csiky Gergely Főgimnázium

2010. október 14-én márványtáblát avattak *Eötvös Loránd* és az aradi mérések emlékére, éppen a nagy magyar matematikus, Bolyai János tiszteletére állított táblával szemben az aradi Iskolaközpontban. *Faigel Gyula*, az MTA Fizikai Tudományok Osztályának elnöke mondott avató beszédet.

9.2 Krecsunesd

9.2.1 Eötvös Loránd barlang

Város: Krecsunesd (Crăciunești)

IRSZ: 337048

Cím: Măgurile Băiței

GPS koordináták: 46.027727, 22.874683 ([térképen](#))

10 Szlovákia

10.1 Eötvös út

Város: Selmecebánya

Cím: Červená studňa, Banská Štiavnica

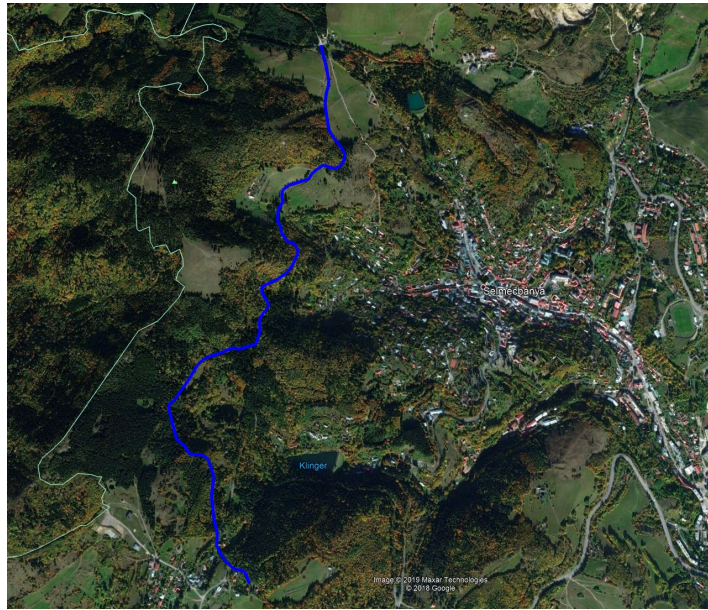
IRSZ: 69601

GPS koordináták: 48.469000, 18.882565

2019. október 19-én szlovák és magyar egyesületek az Eötvös út elnevezésére utaló márványtáblát avattak.

BÁRÓ EÖTVÖS LORÁND ÖSVÉNY

1896-ban a Magyar Turista Egyesület Selmecebányai Szittnya-Osztálya által a város melletti 942 méter magas Paradicsom-hegyen létrehozott turistautat a Magyar Turista-Egyesület évi közgyűlése alkalmából itt tartózkodó elnökük, **báró Eötvös Loránd** május 25-én maga is végigjárta, s ekkor a túra résztvevői ezt **az ösvényt egyhangúlag róla nevezték el.**

Eötvös Loránd

cesta / út / Straße

Pamätná tabuľa osadená
k 100. výročiu smrti
Loránda Eötvösa (1848-
1919)

Az emléktáblát állították
Eötvös Loránd (1848-
1919) halála
centenáriumának évében

Die Gedenktafel wurde im
Jahr des 100. Todestages
von Loránd Eötvös (1848-
1919) aufgestellt

Mesto Banská Štiavnica

Geoclub Šobov

Združenia baníckych spolkov a cechov Slovenska

Eötvös Loránd Geofizikai Alapítvány

Magyar Geofizikusok Egyesülete

Magyar Turista Egyesület

Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület

2019

11 KOZMIKUS TÉRSÉG

11.1A Föld Holdja

A Nemzetközi Csillagászati Unió 1970-ben *krátert* nevezett el Eötvös Lorándról a Hold általunk nem látható, túlsó oldalán: szélesség: 34° D, hosszúság: 125° K. Átmérő: 105 km.

11.2 Naprendszer

12301 Eötvös rendszámú kisbolygó. *E. W. Elst* csillagász fedezte fel 1991. szeptember 4-én.